

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

Зміст

Богдан Хмельницький: Похвала залізу

Богдан Кравців: Ясир

Іван Хмельницький: В країні рабства і смерти

Ю. В.: Листопадові рефлексії

Полковник Андрій Мельник

Юрій Артюшенко: Українська політична еміґрація й американський політичний світ.

Др. М. Андрусяк: Назва «Україна»

Г. Федотов: Майбутнє Росії

О. Залізняк: Розвал імперій

Рецензії: Іде розвал комунізму

Кадри наших днів

З ножицями по пресі

З хроніки нашого життя

Бібліографія

З життя ОДВУ

ЧІКАҐО **Ст. ПОЛ**

РІК III **ДЕНЬ, 1950** **Ч. 12 (35).**

Від Видавництва

Отсим числом журнал «Самостійна Україна» кінчить третій рік своєї появи. В умовинах еміграції три роки видавання такого журналу, яким є «Самостійна Україна», — це неабиякої ваги подія. Лише завдяки жертвенності, посвяті і завзяттю відданих тій справі людей можна було це завдання виконати.

Про вагу видавання журналу «Самостійна Україна» не приходиться говорити. В час, коли на Рідних Землях кожне вільне, творче, суверенне наше слово, головно коли воно відноситься до наших політичних, культурних і громадських проблем, є здушене кровавою рукою окупанта, на еміґрацію паде завдання і обов'язок заступити брак того, що нації неминуче є потрібним до його життя. В почутті важкого обов'язку треба було це завдання виконувати і люди, що піднялися цього завдання, виконали його належно і відповідно.

Але боротьба за наше національне визволення, плекання політичної думки і культурно-духових вартостей, голошення правди про наш нарід і його геройську боротьбу — це справи не вузького круга людей, але всієї суспільности. Вся суспільність мусить доказати, що вона дорожить своєї свободою думки, совісти, переконань, слова. І коли цю свободу лютий московський окупант нам відібрав в нашій Батьківщині, ми потрафимо собі її забезпечити в умовинах благодатної демократії свобoлюбного світу.

А тому і ми є в праві звернутись до загалу нашого громадянства взяти в опіку друковану трибуну нашої національної правди і вільної думки і запевнити їй дальшу появу.

Ми звертаємося отсим до загалу суспільности з зазивом доказати, що вона на ділі солідаризується з ідеями і кличами, що їх голосить «Самостійна Україна» і що вона є готова активно помагати ці ідеї дальше голосити.

До цього числа ми залучуємо наше звернення ставати членами-пайовиками Видавництва «Самостійна Україна» та передплатниками його журналу. Ми віримо, що наш заклик знайде зрозуміння серед наших прихильників і симпатиків і вони поспішать своїми внесками на уділ і передплату піддержати наше відповідальне і тяжке діло.

Рівночасно повідомляємо, що з огляду на піднесення коштів видання ми є змушені в наступному році піднести ціну журналу на $ 0,30, та річну передплату на $ 3.

Звертаємось теж з закликом до наших прихильників зголошуватися на кольпортерів нашого журналу та складати свої датки на його пресовий фонд.

Видавництво «Самостійна Україна».

Редакція й адміністрація
«САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»
з нагоди свят
РІЗДВА ХРИСТОВОГО
і НОВОГО РОКУ
складають найщиріші бажання своїм передплатникам, симпатикам і співробітникам!

Містить статті з ділянок політики, культури й суспільного життя.

Редагує Редакційна Колеґія.
Видає УКРАЇНСЬКА НЕЗАЛЕЖНА ВИДАВНИЧА СПІЛКА в Ст. Пол, Мінн., ЗДА.

Адреса Редакції:
THE INDEPENDENT UKRAINE
9421 Burnside Ave, Chicago 19, Ill.

Адреса Адміністрації:
THE INDEPENDENT UKRAINE
P. O. Box 194 St. Paul 2, Minn. U. S. A.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з «Самостійної України» дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 25 центів. В Англії і Австралії — 2 шилінґи. В інших державах в перечисленні на валюту даної держави, по обовязуючому курсі доляра.

Передплата «Самостійної України» виносить:

в ЗДА і Канаді:
річно $2,50
піврічно $1,50
чвертьрічно $0,80
в Англії й Австралії —
річно 24 шілінґи

ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА «Самостійної України»

Канада:
"The Independent Ukraine"
P.O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada

Південна Америка:
"Peremoha" Bookstore,
25 de Mayo 479 (14)
Buenos Aires Argentina

Велика Британія:
W. S. Shewchuk
123 Notting Hill Gate, London, W.11.

Франція:
Mr. A. Domaracky
c/ La Parole Ukrainienne
3. rue de Sabot Paris VI.

Італія і Близький Схід:
Dr. W. Fedoronchuk,
Via Nemorenss 100, int. 22 Roma, Italia

INDEPENDENT UKRAINE
Articles published on political, cultural and social topics.
Edited by Editorial Committee
Published by
UKRAINIAN INDEPENDENT PUBLISHERS LTD.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК III. ГРУДЕНЬ, 1950 Ч. 12 (35).

Богдан Хмельницький

ПОХВАЛА ЗАЛІЗУ

(Уривок із драми «Милость Божа»).

Добре залізо шануймо над злото,
злото ніщо бо, отак, як болото.
Чи ж придалося ляхам злото-срібро? —
взяло залізо і скарби і дібра.
Наші батьки не із срібних тарілок
їли, а з пугарів злотних не пили,
дбали про інше, — про зброю залізну
й славу лишили по собі і пісню.
Дбаймо і ми ні про що, про залізо!
Ним компенсата пристала харцизу:
ворога гнати в запілля далеко,
слати псявіру до гемона й пекол.
Лицарству все понад золото суте
як би у полі та слави здобути,
як би не марно прожити на світі,
хай би в достатках усяких та в ситі!
Лицарству крім особистої слави
дбати про гонор поспільства й Держави.
Зась контравентам свобод, лиходіям!
Цьому ж та тільки залізо довліє.
Чей не словутня козацька кебета
шаблю гострити, палити з мушкета?
Чей не за Волю, за Землю, за Віру
з кпином іти на палі й під сокиру?
Даймо і дітям мушкета у руки,
муштри навчаймо, вояцької штуки,
щоб не відвикло козацьке рам'я,
щоб не забула нас людськая пам'ять!

Уклала О. Л. Лятуринська.

Богдан Кравців

ЯСИР

Теща дитя колисала,
І дитині приспівала:
— Люлю, люлю, татарчатко,
По донечці унучатко!

Із збірника Жеґоти Паулі.

Спинилися. Ще рідні мріють зорі,
ще пахне тьмяно м'ята й майоран —
та кров'ю горя, і розлуки, й ран
їм слід значать шляхи татарські чорні.

І завтра вже в чужого сонця горні
запліднить їм тіла насильний бран —
і, клявши біль нещадний і Коран,
родитимуть дівчата винозорі.

Ростиме з родів тих насліддя нове,
кипітиме снагою молодою,
жагою буйною гарячих лон...

І в землю матірню й чужу синове
без впину будуть ринути ордою
і рідну кров займати у полон.

Іван Хмельницький

В країні рабства і смерти

Частина друга.

БУДІВЛЯ РАБСТВА І СМЕРТИ

Нарешті перевтомлена колона в'язнів зупиняється перед високенним частоколом з високими дерев'яними вежами по кутках. Зовні вся архітектура нагадує древлянське городище і мені здається, що я перенісся у далеко минулі часи. В'язні розглядають ворота з дивним написом російською мовою: «Добро пожаловать», «Горношорський ісправітельно-трудовий лагер НКВД». Цей напис і кулемети на вежах нагадують, що ми живеме у жахливому XX сторіччі.

Триста жалюгідних, голодних, перемерзлих і перевтомлених істот тремтіло на морозі і бажало як мога скоріше потрапити туди в той табір, опинитися під дахом, відпочити і випити кварту окропу.

Надто повільна перевірка охорони з запитом всіх «установочних даних» в'язня — як то прізвище, дата народження, термін ув'язнення. Енкаведисти одягнені в добрі кожухи, валянки й шапки не поспішають. А як то було нам у вітром підбитій одежині!

Нарешті ми потрапляємо до середини табору. 16 колона горношорського табору типова для інших колон або «лагпунктів», тому я зупинюся на її коротенькому описі.

Територія займає два квадратових кілометри, огорожених п'ятиметровою стіною з густого і гострого на горі частокілля. В середині огорожі збудовано 20 стандартних бараків з обапол критих дошками. В середині двохповерхові суцільні нари, на яких покотом сплять в'язні. В одному бараці збудованому з кедрового дерева розміщено усі таборові установи, як то УРЧ (обліково-розподільча частина) — тобто відділ, який керує обліком, розподілом і звільненням в'язнів, далі йде ПТУ — (виробнича технічна частина), КВЧ — культурно-виховавча частина, санітарна частина, страшна III частина має окремий будинок, який стоїть зовсім окремо. Далі карцер — це тюрма в тюрмі, куди можна попасти за будьяке незначне порушення таборового порядку. Там завжди III частина тримає своїх підсудних. Крім тих установ ще є водогрійка, кухня, хліборізка, конторна, лазня, шевська і кравецька майстерні, де направляють убогу одіж і взуття.

Сполучення з зовнішнім світом іде через контрольну будку, де сидять озброєні енкаведисти. Як правило, на працю висилається людей під охороною озброєних жовнірів ВОХР (озброєна охорона).

Звичайно на 40 в'язнів дається два охоронних, але про це далі.

СКІЛЬКИ БУЛО ТАБОРІВ

Республіка НКВД в республіці СССР мала своє особливе управління, надто старанно розгалужене і розбудоване аж до нижчих клітин. 15 мільйонове населення цієї республіки вимагало пильного нагляду, ізоляції, особливих мір, щоб ніяка інформація з них не потрапила в зовнішній світ — тим більше закордон.

Але як не намагалися енкаведисти заховати свої злочини, вони цього не могли зробити у повній мірі.

Розповім про структуру таборів НКВД.

У Москві знаходилася централя всіх тюрем, виправно-трудових таборів, місць з адміністративно-висланими, спецпереселеними, політичними ізоляторами і т. п. Ця централя мала величезний апарат з кількох тисяч чоловік і носила назву «ГУЛАГ» — головне управління таборів. Йому підпорядкувалося кілька десятків управлінь таборів, які часто-густо займали терен, більший в кілька разів від неодної европейської держави. Найбільшими з управлінь, що мали по кілька мільйонів в'язнів і виконували величезні загально-державні будівництва вартістю сотні мільйонів карбованців, були:

1. «Бамлаг» — Будівництво байкало-амурської залізниці на далекому сході.
2. «Б. Б. Б.»—Біломорсько-Балтійський Комбінат — Будівництво біломорського каналу.
3. «Сіблаг» — розробка покладів камінного вугілля у кузнецькому басейні, заготівля дерева і інш.
4. «Москканал» — в минулому Дмітровські табори — будівництво каналу Москва—Волга.
5. «Севвостлаг» — Колима. Видобуття золота і олова.
6. «Дальлаг» — будівництва на далекому сході.
7. «Онеглаг» х лісорозрубка.
8. «Темніковські табори» — те ж саме.
9. «Волга Дон» — будівництво каналу.
10. «Астрахлаг» — риболовство.
11. «Вяземлаг» — будівництво автомагістралі Москва—Вязма.
12. «Калуглаг» — будівництво автомагістралі Москва—Калуга.
13. «Ухтпеглаг» — нафта, ліс, риба.
14. Південно-східні табори у Монголії — будівництво військового значення.
15. «Карагандалаг» — вугілля, бавовна.
16, «Горшолаг» — гірництво і будівництво залізниці Таштагол—Сталінськ.
17. «Ярославський політ-ізолятор» — величезна тюрма з особливим тюремним режимом. В'язні політ-ізолятору сидять у одиночках камерах і позбавлені можливости працювати.
18. «Маріїнська Т. О. Н.» — Тюрма особливого призначення. Це також політ-ізолятор з особливим режимом. (В ній, напр., сидів Карло Радек, засуджений по бухаринській справі і інші).

Але це далеко не повний список таборів.

Сюди не включено ще кілька управлінь і сотень менших особливих тюрм, а також тисячі дрібніших т. зв. «І. Т. К.» [1]) себто виправно-трудових колоній, які підпорядковуються обласним управлінням місць ув'язнень «ОМЗ» [2]). В них відбувають кару, працюючи на різноманітних виробництвах, в'язні здебільшого з не великими злочинами і терміном ув'язнення до 2 років.

Всіх, хто має термін ув'язнення вище 2 років і особливо засуджених за арт. 54 — тобто за політичне обвинувачення, відсилається у далекі виправно-трудові табори.

З початку цього розділу була мова про Управління таборів. Управління табором знаходилося за кількатисяч кілометрів від Москви, творило суд і розправу над в'язнями на місці. Займаючи площу в кільканадцятьтисяч кілометрів, кожне управління розбудовувалося у невелике місто, мало десять-двадцять окремих таборових управлінь, які носили нумерацію, напр., — «14 ОЛП Сіблага НКВД». Окремий «Лагпункт» мав у свою чергу кільканадцять «колон», або «командировок».

На колоні, цій нижчій клітині таборового управління, скупчувалося від кількох сот до кільканадцятьтисяч в'язнів, які мали за завдання працювати на якомусь виробництві, будівництві, і інш.

Від постійности виробництва залежить вигляд будівництва самих таборів. У постійних таборах, де виробництво постійне, там будували більш тривалі бараки, навпаки на переходових будівництвах, напр., на будівництві залізничої траси, будівлі будувалися легкі, на деякий час.

НКВД — любить широкий розмах. Його «республіка в республіці» простягалася на десятьтисяч кілометрів вздовжки. Його будинки наймодерніші у цій поліційній країні. Справжні палаци збудовано для обласних управлінь в Хабаровську, Ростові, Новосибірську, Вінниці. «Мирне будівництво» нашої соціялістичної батьківщини знає палаци — але лише для НКВД. Трудящі не мусять мати помешкань, але ті, що бережуть їх, знають, що дає їм соціялістична «найпередовіша» країна.

ДЕНЬ У ТАБОРІ

День у таборі починається о 5 год. ранку. Дзвін будить в'язнів з їх сну. Хто заспав, того будять дикі вигуки бригадирів, «нарядчика», «вихователів», «дневальних» та іниої адміністрації табору, головне заняття якої полягає на тому, щоб усі працездатні вийшли до роботи.

Вся ця зграя бігає по бараках з ліхтарями і палицями в руках і, немов оскаженілі пси, вигукують:

— Давай! Давай! Давай!

При чому в таборі все супроводжується страшною і брудною лайкою. В ледве освітлених бараках починається страшна метушня. Всі півтисячі чоловіка поспішають яко мога швидше одягатися і зайняти чергу в їдальні. Тут роздають щоденні пайки хліба. Суперечки, гомін, лайки.

Нашвидку одягнувшись, люди з мисками або «котьолками» прожогом біжать на сніданок. В нічній морозній млі перед вікнами кухні шикується довга черга. Люди на сорокаступневому морозі підстрибують, намагаючись загрітися. Щасливіші, що отримали свою порцію поспішають до їдальні. Це довге і понуре приміщення, немов колгоспний хлів для овець, наскрізь промерзло і шипахи інею висять на стелі і стінах.

Їдальня наповняється парою від зупи. Лунають вигуки:

— Міняю баланду на пиріг, баланду на цигарку махорки! (Баланда це відома тюремна страва, зварена здебільшого з кислої капусти).

Люди їдять швидко, обпалюючи рота бридкою юшкою з тухлих або солоних рибячих голов, або морського йоржа, що має неприємний дух. Видача провадиться з трьох вікон. «Стахановці» (такі є і в таборі) одержують смачнішу їжу. Їх зупа зварена не з голов, а з риби. Іноді раз або два на місяць їм варять зупу з м'яса. Звичайно назва «м'ясний» ще не означає, що в страві повинно бути м'ясо. Правда, для стахановців м'ясо відпускається, але його з'їдають при допомозі кухарів чини таборової адміністрації з в'язнів т. зв. «придурки». Вони безсовісно об'їдають і обкрадають ув'язнених. Отже, для стахановців замість м'яса залишаються кістки, на яких вариться зупа. Але і це вже розкіш. Цю страву можна їсти. До того ж додається ще пиріжок з житнього борошна з картоплею. На друге — каша. Ударники одержують зупу і кашу, але без пиріжка. Загальний обід видається всім, хто виконав виробітну норму на 100 проц. Тут видають лише зупу і більш нічого. (Ці норми стосуються 1937 р. У роки війни і післявоєнний харчування набагато гірше).

З третього віконця одержують «штрафний пайок». Його дістають ті, хто не виконав норми до 75 проц., а також ті, хто відмовився від роботи. Цей сніданок уявляє собою страшне знущання з людських шлунків: зупа — це брудна, гаряча вода, в якій на дні пливає одна-дві крупини, або риб'яча луска. На цю їжу не можна дивитися без огиди.

Хоча сніданок ще не закінчено, у 6 год. гуде дзвін знов. Це починається «розділ». В цей час на пляцу перед ворітьми збирається вся таборова адміністрація: начальник табору, лікар, вихователь, виконроб, десятники, старости бараків. В'язні шикуються бригадами по 30—40 чоловіка і під проводом свого бригадира та 2—3 жовнірів перевірюються за списком по прізвищах і виходять «на зону» на роботу.

Мені сьогодні страшенно болить голова, я відчуваю, що хворий і тому залишаюся в таборі.

Нарешті «розвод» скінчився. Всі бригади виряджені. В таборі залишаються кілька напередодні звільнених лікарем хворих. Б'є рейка. Всяке ходження по таборі припиняється і тоді

---

[1]) ІТК — виправно-трудові колонії.

[2]) ОМЗ — обласне управління місць ув'язнення НКВД.

черговий начальник табору, фершал, вихователь і нарядчик бігають з бараку до бараку розшукують «філонів» тобто тих, що викручуються від праці і просто «отказчиків» — тих, хто відмовляється від праці. Енкаведисти винайшли такий офіційний термін, що складається з початкових літер таких слів російською мовою: «Фіктівно іспpавлюящійся лагерей особого назначення» — філон.

У НКВД — де б це не було — чи в Україні, чи Казакстані, чи на Кавказі скрізь вживається загальної великодержавної російської мови.

До «філонів» ставлення таборових органів безоглядне. Коли в особовій картці з'явилася помітка філон — це не віщує нічого доброго цьому в'язневі. За нею може послідувати інша помітка напр., «нема мір до виправлення». Тоді людина приречена на смерть. Але зневірившийся в'язень дивиться на все це байдуже, мовляв — лише смерть може бути єдиним порятунком.

До бараку, де я лежу, вбігають шестеро добре відживлених посіпак. Лише один з них у формі — це службовець НКВД — останні в'язні з «соціяльно-близьких», як НКВД офіційно називає злодіїв, розтратників, шахраїв і т. п. Зупинившися біля мене починають допит:

— Чому не на роботі?

— Хворий.

— Звільнення нема, — відповідає фершал і глянувши на мене, додає: — зовнішніх признаків хвороби нема, працювати може!

— Та у мене ж гарячка!

Це не перешкаджає посіпакам стягти мене з помосту і з стусанами попід ребра погнати до «карцера». Туди стягають ще кількох в'язнів, що не вийшли на роботу. Вони в цьому бачать свої будні. Вони систематично відмовляються від праці і співають простуженим фальцетом:

«Ми ховаємось від кари,
Не одна, а три чотири пари,
А нарядчик нас знаходить
І у карцер відводить,
Ось, що власть советська нам дала...»

Лежу в холодному кандеєві — ізоляторні. Це рубана з грубих кедрових стовпів чотирокутна вежа з маленьким загратованим віконцем. Не дивлячись на 40 ступневий мороз на дворі, тут немає печі. В'язні огрівають приміщення власним тілом — нас чоловіка з сорок і за яку годину повітря виповняється парою і стає трохи тепліше. Люди кричать мов на якомусь торговиці — співають, грають у карти, нахваляються.

Високий і худий, самі кістки обтягнуті жовтою миршавою шкірою, ще молодий в'язень з карних злочинців нахваляється:

— Ось це вже рік я не працюю. Я їм не працював жодного дня і ще не працюватиму два роки— проголошує він.

— Але... на триста грамів без приварку важко тобі просидіти два роки — говорить інший головік.

— Вмру, а не піддамся! — Гордо вигукнув відомий на весь табір філон.

І я відчув до його рішучої постави велику повагу. Тут, де люди добровільно жертвують життям і нехтують смертю, ціна людини дуже низька. Я це відчув на собі. Застудившися підчас роботи, а також пробувши три дні хворим у холодному карцері, я остаточно захворів тяжким запаленням легенів. І може довелося б загинути в цьому карцері, коли б той відомий філон при відвідинах карцера начальством не почав лаяти фершала.

— Ти чортів ескулапе, краще оглянь того хворого на гарячку!

Я не пам'ятаю, як мене винесли з карцеру до санітарного бараку.

ЛІКУВАННЯ В ТАБОРАХ

Потрапивши до санітарної частини табору, авторові цих рядків довелося бачити багато дечого нечуваного. Мене, хворого на гостре запалення легенів, поклали до довгої понурої будівлі, що нагадувала колгоспну стайню, збудовану наоспіх з обапол і обрізків дощок і була зовсім не пристосована до північного холоду. Вітер провіва з однієї щілини в другу, а підчас пурги на підлозі лежав сніг.

Навколо лежало до двохсот хворих на різноманітні недуги: плямистий тиф, грипа в гострій формі, віспа, сифіліс і т. д., і т. д.

Раз на день через «палатку» швидко проходив «лікпом» (лікарський помічник), який навчився медицини тут таки в Сіблагу, переслухавши короткотермінові шостимісячні курси.

Цей ескулап вивчив дві три латинські назви і наказував санітарові, щоб цей приносив порошки з «натріюм сульфурікум» або мікстуру зі слабенького розчину соляної кислоти. Навпаки, другий фершал вживав у всіх випадках слабого розчину манганового калія.

— Це є найкращий лік і дизенфекція на весь Сіблаг — говорив він про цей лік і мабуть то була правда.

Через вікно санітарного бараку я щовечора бачив, як на прийом до фершала збиралася величезна з кількохсот чоловік черга хворих.

Санітар записував у велику книгу прізвища хворих, фершал, не питаючи, давав напитися рожевої водички, або «натріюма» і вигукував:

— Давай, давай, проходь швидше!

Лише тих хворих, які не могли піднятися і падали на очах, «лікпом» звільняв від праці на один день.

Прийнявши половину хворих з кількасот чоловіка, фельшер оголошував:

— Сьогоднішній план — триста звільнень від праці по хворости я вже використав. Прийом закінчено!

Кількасот чоловіка втративши надію на звільнення, яке до речі тут теж плянується згори, понуро розходяться по бараках і там тихенько вмирають. Часті випадки, що в бараках живі в'язні тримали ще кілька днів трупи, щоб... отримати на померлих пайку хліба.

Невмируща тема М. Гоголя про мертві душі знайшла широкий і страхітливий вжиток в таборах жахливої большевицької країни...

Тільки надто міцні люди, яким бракувало лише відпочинку, видужували в тій сан-частині. Останні вмирали. Вмирали не поодиноко, а організовано, гуртом. Санітари глузували:

— Сьогодні вночі помер ще один колгосп злочинців!

У нашому таборі виникла пошесть кривавої бігунки. І тоді я почув крилате слово: «лікпом більше знає».

Щодня на кладовище вивозили десятки людей. Було оголошено «ударний місячник» для копання могил. Гробокопи одержали нову щоденну норму — сім могил на кожного. Звичайно, як у всіх большевицьких зарядженнях і ударниках, тут була «туфта» або обманювання. Риття могил давало не якість, а кількість. Такі, викопані за стахановським принципом могили, ледве могли в собі помістити мерця. Потім тіло злегка присипали землею, а далі густий сніг укривав решту

Але в червні місяці, коли розтав сніг і осіла земля, голі п'яти трупів сторчали на всьому кладовищі...

Під час пошести санітарі й лікпоми падали з ніг. Тому смерть того чи іншого хворого була полегшенням для «лікпомів», яких називали в'язні поза очі «помічниками смерти».

Якось через помилку чи недогляд «лікпом» заповнив акта на смерть одного з хворих і його накривши рядном винесли на 30 ступневий мороз. Хворий прийшов до пам'яті і почав стогнати. Потім, коли принесли до трупарні цього живого мерця — він прохрипів:

— Братіки! Змилуйтеся, що це ви робите. Я ще не вмер!

— Мовчи! Лікпом більше знає, вмер ти чи живий! — відповів один із санітарів.

Це жахливе оповідання довго розносилося по таборах півночі.

Совєтський підданий, де б він не був, під час невимовних умов, у які потрапив лише почухає потилицю і глузливо промовить: «людина не скотина — все витримає».

Поряд зо мною у санітарному бараці лежало шість малолітніх хворих в'язнів. Старшому з них було не більше 14-ти, а меншому ледве 12 літ. Це була жахлива шістка. Троє з них були хворі на сифіліс.

Це молоде «сталінське плем'я» було справжнім жахом для всієї групи. Ці звірята в образі дітей, були нагороджені всіми хворобами, і знали стільки бридкого, що жах згадувати. Вони були синонімом підлоти і розгнузданого розбишацтва.

Якось принесли одному з хворих літніх людей пакунок з дому. Там було трохи печива і склянка варення.

Хворий на пранці юнак, підійшов до отримавшого пакунок, щоб той віддав все йому. Хворий, звичайно, відмовився. Тоді малолітка кидається як звірюка на хворого, видирає пакунок з їдою і коли йому це не вдається, обплльовує її і обмацує сукровицею зі свого кривавленого носа.

Чотириста малолітніх злочинців, тероризували ввесь табір. З спритністю мавп вони вихоплювали з рук хліб і тікали. Вони крали, збиткували, бешкетували, вибивали взимку вікна, а навіть підпалювали бараки, залишаючи на призволяще інших в'язнів.

Я бачив вбивців, бандитів, різноманітних злодіїв, але всі вони ще джентлмени, порівнюючи з тими злочинцями, що немов кукіль вивівся на зле обробленій большевицькій ниві. Бачивши тих виродків в образі людини, я з жахом думав про майбутнє.

КАМЕНЯРІ І ЛІСОРУБИ

Мільйони ув'язнених в СССР під примусом зброї і загрозою голодної смерти, використовуються на різноманітних будівництвах державного значення.

У віддалених місцевостях, куди ні за яку підвищену платню не згодиться їхати звичайний робітник, працюють в'язні. Вони рублять ліс, здобувають нікелеву руду за полярним колом, здобувають золото на Богом проклятій Колимі, будують залізниці між руднями та новітніми заводами, розбудованими за Уралом і в Сибірській тайзі.

Які ж умови побуту і як можна заставити голодом працювати?

Мені довелося працювати на будівництві залізничного насипу, де в'язням щоденно надавано норму виробітку — треба було наламати зі скелі сім кубічних метрів каменя, навантажити на одноколісну «тачку» і відвезти за двісті метрів у насип. Це була надзвичайно виснажуюча праця. За своїх десять годин праці я не завжди встигав це виробити. Коли я не виробляв норми, я не отримував повністю хлібного приділу і другої страви. За кілька днів я схляв і відчув, що коли якесь чудо мене не врятує — я мушу загинути. Ніхто в таборі не прийде в допомогу голодуючому в'язневі. Вихователь почне вам говорити про «соціялістичне змагання», десятник запише на чорну дошку, каптьор через низьке виконання норми відмовляє у видачі одягу. Я щодня худ і дійшов до «слабосилої команди» і позбувся праці на скелі. Натомість мене погнали до лісу, немов би на легшу працю, але десятник оголосив норму — нарізати 12 кубічних метрів дерева... Коли б не дружина, що надіслала невеличкого пакуночка з харчами, довелося б загинути...

Що сталося зо мною, коли я трохи відчуняв? Я працював, працював як навіжений, щоб отримати щодня свою пайку 800 гр. липкого недопеченого житнього хліба по половині з остюками і половою, і якось зберегти життя.

На моїх очах на 16-тій колоні горношорського виправно-трудового табору, охоронник застрілив молодого юнака — в'язня, студента київського Інститута — М-а, який відмовився працювати.

Адміністрація совєтських виправних-трудових таборів згідно директив з «ГУЛАГ-у» [3]) брала курс на виснаження організму в'язнів і фактично робила останніх каліками на все життя.

---

[3]) ГУЛАГ — Головне Управління Поправно-Трудових Таборів.

Їжа, яка видавалася за стовідсоткове виконання норми — складалася теоретично з 1900 калорій, а енергія, що витрачувалася на виробіток норми вимагала не менше 4000.

Отже, «решта» йшла за рахунок систематичного недоживлення в'язнів. Минав рік і два, систематичне недоїдання приводило в'язнів до повного виснаження і різних хворіб та приводило врешті до т. зв. «Абісінії».

«Абісінією» звалися бараки, де містилися хворі, каліки і слабосилі, які цілком знесилилися і були звільнені від праці. Але що це були за люди? Більшість з них хворіло на типову таборову хворобу — пелагру, що поставала від систематичного недоживлення организму і відсутности вітамінів. Хворі зовні мали страшний вигляд. Це були справжні кістяки, обтягнуті землистого кольору шкурою.

Тяжко уявити собі весь жах становища цих приречених на смерть людей. З них здирали весь придатний до вжитку одяг, залишали напів голими в одній білизні. Звідсіль і пішла назва — «абісінія».

Навіть бараки для цієї категорії бувших каменярів і лісорубів вибиралися найбрудніші, з дірявими дахами і щілинами в стінах та побитими вікнами.

Хліба «абісінці» отримували лише 400 гр. і один раз на добу звичайну тюремну «баланду» без ніякого натяку на товщ. (Теоретично їм належало по 2 гр. на душу, але товщ поїдали кухарі і таборова адміністрація).

Брудні і спухлі вони цілими днями сиділи в своїх смердючих бараках. Лише деякі могли вийти на терен табору. Вони блукали з марною надією розшукати щось їстивного. Улюбленим місцем їх відвідин була брудна помийниця. Сидячи навкарачки на пимийницях та ямах, де зсипали сміття, вони вибирали всілякі відпадки: іноді їм щастило знайти ласі шматочки у вигляді риб'ячої голови, чи картопляного лушпиння. Тоді між в'язнями починалися цілі баталії — вони билися між собою, падали, билися лежачи, кусалися і з їх цинготних ясен текла кров.

Цих людей доведених до цілковитого отупіння і втративших цікавість до всього крім їжі використовували слідчі III відділу для різноманітних провокаційних свідчень, коли ці уповноважені НКВД намагалися комусь з в'язнів «пришити» нову справу. За шматок хліба ці нещасні згоджувалися на все. Багато з в'язнів, доведених до «абісінії», зрозумівших всю безвихідність свого становища і знаючи, що так не витримають висидіти весь всій термін ув'язнення, зважувалися раз на завжди звільнитися від роботи, в розпачі відрубували собі всі пальці, або навмисно калічилися.

Ціною страшного каліцтва, вони намагалися зберегти життя. 1937 р. на 10 тисяч в'язнів Ахпунського відділу Сіблагу НКВД будо 136 випадків самокаліцтв.

Але даремна була надія цих в'язнів. Їх судили за самокаліцтво по ст. 58/14, як за саботаж.

ТЮРМА В ТЮРМІ

Весь час, але особливо широко і неприховано у 1937—38 рр., «ІІІ-частина» насаджувала і вербувала серед в'язнів своїх сексотів.

Так само, як і на «волі», кожного вже засудженого і перебуваючого в таборі підозрівалося в нерозкритому контрреволюційному злочині. Особливо страждали в'язні, які були засуджені не за політику. Їм намагалися «політику» причепити. Вони десь в товаристві своїх товаришів висловлювали незадоволення тим чи іншим міроприємством більшовицької влади. Вони негайно заарештовувалися і потрапляли під слідство. В'язнів обвинувачували у нових досить важких «злочинах» і давали новий термін кари, який на таборовій мові називався «довісок».

Мене теж не минула та доля. На мене доніс убиральник нашого бараку, що неначе я підбурював кількох в'язнів, відмовитися від праці, і висловлював незадоволення з приводу поганих харчів. Цього було досить, щоб мене заарештували і обвинуватили по ст. 58/12, тобто у саботажі. Я відкидав ці обвинувачення, мотивуючи логікою що самого порушення трудової дисципліни і невиходу на працю ніколи не було. Я і мої друзі не мали відмовлень від праці. А за погане харчування я вирішив стояти на свойому.

Так. Харчування у минулому місяці в нашому таборі було краще, але в останній час воно стало гірше. Можете це перевірити, — рішуче заявив я молоденькому слідчому. Не дивлячися на це, я просидів у таборовій в'язниці під слідством три місяці. За цей час довелося бути свідком страшних подій, як невинно засудженим знаходжено злочини, начебто поповнені вже в таборах і за них знов «суджено» й «засуджувано». НКВД в таборах дбає, щоб можливо мало в'язнів пережило свою кару. Тому тут знов знаходять причину для арештів і починають все спочатку: слідство, свідків, фабрикування «доказів» і т. д.

В тайзі НКВД-исти самі почуваються засланцями і з винятковим садизмом знущаються. Як скрізь і завжди, так і тут, найстрашніші моральні тортури, коли від в'язня вимагають признатись, що він незадоволений ненависним йому засланням і розуміє, що не злочин проти «природньої влади» . . .

Чи може комусь поміститись щось подібного в голові? Чи можна когось карати за те, що ви не захоплений тим, що дармо попав в пекло тайги?

При цих допитах звіріли допитувані і слідчі. Це був пекельний сміх сатани над світом, людьми, законом і Богом. Тут щойно було видно, що большевизм це втілення зла, це справжня влада тьми, яка не тільки знущається над жертвою, але й над катом.

Ще й сьогодні мені часом здається, що ця тюрма в тюрмі» — це був лише страшний кошмар голодної і виснаженої людини. Але це була дійсність, що позначалась кров'ю, муками і смертю тисяч в кожному таборі.

Не менше, як 60 проц. підсудних було розстріляно ВОХР-НКВД за якісь фантастичні, сфабриковані у таборі провокаційні «справи». Їх ви-

водили за табір перед вечером, зганяли у болотнисту місцевість, що її було видно з вікон нашої в'язниці на «12 колоні горшорлагу НКВД» і стріляли. Драговиння поволі засмоктувало тіла.

АМНЕСТІЇ НЕ БУЛО

Глибокий сніг вкривав землю. Улягглися в'язні в свої барлоги. Шуміла тайга.

У всьому Совєтському Союзі, мабуть ніхто так палко не чекав свята 20-ліття кривавої жовтневої революції, як ми — багато мільйонове населення тюрем і виправно-трудових таборів.

Чи це не парадокс, що ми: в'язні, чекали совєтського свята, немов... воскресіння і приходу Месії...

Ми всі чекали амнестії. Бо начальство на кожному кроці і при кожній нагоді нагадувало про широку амнестію. Ми знали, що така амнестія була 1927 р. Нам говорили:

— Коли ви будете чесно працювати і виконувати норму, обов'язково підете додому.

— Хто відсидів половину — обов'язково піде додому.

Люди працювали, знесилювалися, але жили надією про амнестію

Лише надія про волю відживлювала охлялих людей.

І от настало велике совєтське свято. Сталін приймав параду на Червоній Площі. Уряд нагородив тисячі «славних» НКВД-истів за виконування особливого завдання партії і уряду.

В'язні зрозуміли, що то було за особливо важне завдання.

Але амнестії не було. В'язні масово намагалися покінчити з нужденним, безпросвітним життям. Вони вибирали десятки різноманітних засобів, щоб свідомо позбавити себе життя, — кидалися на озброєних охоронників, що застосовували зброю і вбивали або важко ранили. В розпуці втікали в тайгу і там замерзали, або гинули від голоду і холоду, кидалися під поїзди, вішалися, перерізували артерії і стікали кров'ю...

Щодня на кожній колоні, командировці, лагпункті було по кілька самогубств:

А амнестії не було...

Та її й не мало бути. Хіба ж мільйони засланців, що розбудовували силу «дорогої батьківщини» були в чому винні? Хіба їх засуджено за якісь проступки, щоб їх амнестували? Всі ж ми перебували в тому чи іншому пункті неозорої території ГУЛАГ-у, щоб згинути, або, переживши чудом пекло «поправи», повернути і бути ізгоями в рідній країні, прикладом і пострахом для інших.

Про нас дбали і пам'ятали, але лише про те, щоб ми не вийшли за швидко, щоб нам ще не лишились сили до життя. Щоб ми тих сил віддали більше на каторжній праці, нас потішали обіцянками амнестії. Хто не пережив всього пекла заслання в СССР, той не може собі уявити, яка це образа, які це знущання ці обіцянки.

В'язня трактують як пса. В'язень може й звикти до цього, хоч до вмирання звикнути важко. Але від часу до часу приходить «начальство» і обіцяє. Обіцяє різні речі, залежно від обставин. В часі транспорту, коли люди гинуть від спраги, конвоїр, або командир транспорту обіцяє на наступній станції воду. І в'язні її не дістають. Начальник обіцяє на котрійсь станції зупу, або навіть «добрий обід». Жертвам починає здаватися, що все ж таки, їх ще трактують як людей, признають їх людські потреби. Хай їх заслано неслушно, може це була помилка, але все ж є ще якась справедливість, є ще десь люди.

Та ось приходить обіцяна станція — і мов поличник: «А може ще чогось захочете?»

В'язні попадають знов в отупіння. Дехто не видержує і божеволіє. Співтовариші подорожі просять води для хворих хоча. Начальник знов співчуває й обіцює, що ось незабаром приїдемо на місце призначення. Там нас чекають — буде гаряча страва і тепле приміщення. Зрозпачені і зламані люди знов вір'ять. Людина так хоче правди, що не вірить, невже можна без потреби брехати до безконечности?

Транспорт провадить на місце: «Вигружайсь!» — і в'язні вискакують в глибокий сніг. «Сідай». Коли вже всіх трусить від холоду, починається перевірка й повідомляють, що страва буде завтра, а приміщення сьогодні... треба почати будувати.

Такою ж обіцянкою була й амнестія.

Кожен з нас, хоч підчас арешту перейшов різні знущання, хоч вся судова процедура і всі конституції — це теж знущання над людиною і справедливістю, не може відчути тієї тортури, ображування безсильного, як винятково садистичної. Така вже засада у «найвільнішій» країні: понизити людину, як можна, дати їй відчути, що вона ніщо, раб («холоп без царського велічества»), глумитись над всім людським, аж вона забуде, що щось людське існує на світі, і стане зацькованою твариною, яка вже не здібна на жадну реакцію, якій вже все одно, яка може бути тільки безвольним і бездушним знаряддям.

Ю. В.

Листопадові рефлексії *)

Пройшов час **одного** покоління, а сталося неймовірно багато, відбулися події й зміни, що їх не легко обняти думкою та виявити в проглядній черзі причин і наслідків. Недаром наша сучасність не спроможна віднайти свого родоводу і **назватись** певним іменням. Страшна вона своєю правдою і така неподібна обличчям і цілим своїм образом до власного «вчора», що здається — появилася неприродно, незаконно, постала з волі невідомих причин і не-людських сил. Десь дуже глибоко прорвалися основи людського буття, відкрилися нездогадні челюсті людської природи і темрява потворної безодні залягла соняшний овид життя. Темрява в просторах світу, темнота в душах людських. Ясного Божого світла виглядають злякані очі, променя соняшної радости призиває душа і тепла, мирного життєтворчого тепла, благає заклякле в холоді серце обіднілої людини.

Тож буря небувала панує над землею десятки літ та удовж і вширш вершить гори знищення і руїн. Жниво двох світових воєн сталося хлібом щоденним людського життя, а **завтра вибухне вогонь третьої світової війни.** Вже сьогодні спалахають пожежі на далекому Сході і кожний певний, що в любу хвилину — десь на протилежному кінці світу — розірветься новий вибух. Так, куди не поглянути — усюди хвилює зловіщим рухом земля, на кожному місці внутрішні струси пророкають прориви нових вульканів. Нема ніґде певности перед вогнем, війною і наглою смертю. Зелений і густий колись ліс життя — прорідився і чорніє темними озерами пожарищ і попелу

Історія на лезі ножа і вогню збувається як страшний суд вже довгі-довгі роки, а велика частина просвіченого і цивілізованого людства ще не стямилася і не збагнула, що саме діється та який мусить бути кінець того всього. Чим сильна сучасна буря людська, звідкіля віють пожежні вітри, де саме лежить оте підземелля кнувань, змови і чорних мислей, **хто мріє про світ, як одну велику загальну пожежу!** Питання оті на устах всіх, проте відповіді падають мимоходом, вривково, недбало, невідповідально.

Справді, **хто** спроможний обійняти розумом і духом всю гру сил, різноманітність людей і змін та доглибно пережити безмір людської долі, що здійснилася на короткому протязі часу одного покоління! Ніби це вчорашній щолиш день, а такий далекий він, немов би поринув у сизу давнину казкової вже бувальщини. Глибина радикальних перемін, багатство нових форм життя,ненадійний провал старих суспільних устроїв і політично-державних творів історії, монархій-імперій і новітніх диктатур, та вкінці основно змінене положення і становище сучасної людини-одиниці — все те вчинило цей вчорашній день сливе невпізнаним і дуже для нас далеким. Під вагою великої маси подій і змін **він** придавлений і немов розчавлений, запався в темряву минулого і втратив чіткість форм та виразу свого обличчя, змалів непомірно і приблід значенням, вартістю. Та перше безпосереднє враження його далекости і ніщотности не має сили втриматися і запанувати. Воно споводне і переходове, якщо пробувати поглянути блище на нашу сучасність та оцінити її мірою людської життєвої правди. Не дивлячись на численність і різноманітність доконаних в останньому чвертьстолітті змін, людина корінно, а з нею і народи, залишились ті самі і сьогодні в своїх починаннях, стремліннях виявляють свою незмінну, історично встановлену і закріплену, природу. Під наложеною новою маскою криється добре відоме обличчя старого хижака, що подвоїв свою волю розбою і наживи, вишколив нові способи загарбництва, здобичі, полону і неволі. Хто того не бачить, як дико світяться очі вогнем старої пристрасти і наших хижацьких сусідів, пануючих чи поневолених! Жорстокий гін панування посилився нечувано в душі новітнього московства, що надумало вкінці здійснити стару свою мрію третього Риму на трупі і руїнах всіх Римів, імперій і народів. **Небезпека світова, загальна стоїть ось перед очима сучасників** прямим запитом «бути або не бути», життя або смерть. Та не тільки отой, на глупоті противників і політичних союзників окріпший переможний **світ евроазійського московства** висуває свої старі довгі кігті до світової грабежі. На свій лад — у скромнішому значно розмірі — робить це поневолений сьогодні спільним ворогом і **другий наш, західній, сусід,** що не може вгамуватися ні на хвилину, щоб не кричати про кривди Теґерану і Ялти, і не домагатися звороту старої здобичі — Львова і Вильна. Отут, в природі москвина чи поляка, нічого не змінилося, історична закономірність дотримана в їх способі політичного думання і числення в незміненій формі — стара дійсність живе і чекає хвилини війти в дію та заважити новим ударом долі в наше серце. Нехай воно не слухає принадних слів, намовних заяв, оманних пісень якої б то не було миролюбности, але нехай вміє вичути поза складною і крикливою фасадою декоративних змін — старий незмінний ритм природи своїх людських чи нелюдських сусідів, що без жалю готові проковтнути його в цілості як свою найближчу і насушну здобичу.

*

Українське серце! Сьогодні в тебе свято великих Роковин. Ти сповнене врочистого пригаду і поклону тіням лицарів 1. Листопаду 1918 р. Твоя пам'ять вірна і певна як вірною і певною своїй нації була любов тих, що цього пропамятного дня сколихнули мовчазний дзвін української волі на

*) Реферат виголошений на Академії 1. Листопада, влаштованій 52 Відділом ОДВУ в Чікаґо — Борнсайд, в дні 19 листопада 1950 р.

заході України, що 600 літ не чула його чарівного рідного гомону. І станули довкола державної дзвіниці ладом старокняжої дружини та боронили її як довго стало сили. Де ти, в цей час листопадових днів, сьогодні не було б, ти, українське серце, маєш чарівну силу линути крізь простори світу і темінь часу до світлої мети, до світильника 1. Листопаду, щоб біля нього святкувати Державний День Західньої України та з його святого чистого полумя почерпнути віри і сил для прийдешнього змагу — того останнього, що безконечну чергу невдач закінчить чином тривкого визволу і перемоги своєї правди. В годину поминків тобі, українське серце, треба щераз пережити героїчний епос боротьби і трагічний кінець упаду української державности на Заході України. Пережити і збагнути суцільність тих причин, що йшли від зовнішнього світу і складалися проти тебе, як теж усвідомити власний внутрішний стан, особливості української природи, вдачі, характеру та старих недостач, що завсіди вирішали некорисний поворот власної долі. Зваживши суцільність отих співдіючих і вирішальних силових причин і умовин, ти, українське серце, не вдариш на струну сумніву і зневіри, але знайдеш на гарфі української правди ті струни, що згомонять гармонійним пливом могутнього гимну — перемоги.

З погляду пережитого досвіду останніх десятиліть бачимо сьогодні 1. Листопад 1918 р. напричуд світлим почином, удачним проривом суверенної волі, **наступом мужности і мужів,** що пригадали хоробрих предків і поріднились з духом героїчно-лицарських епох в історії України. З нутра власного буття прорвано тяжіючий над ним довговіковий присуд чужородної історичної волі і відкрито тим чином вільний вияв і доступ до власних джерел та власної істоти. Змагова воля нашого Заходу воскресила собі потужну скарбницю духа власної землі і встановила зв'язок із перводжерельними основами історії. Галичина — то передовсім епоха старокняжої державности, то Перемишль, Ярослав, Холм, Галич, Львів — осередки слави, багатства і величі. Свідомість історичного родоводу свого вносить в національне почуття нову складовину моральної натури, традиція стається з книжково-формальної внутрішньою, живою, безпосередньо визначальною для діяння в сучасних умовинах. Завдяки 1. Листопада поглибився засяг діяння в час і ми начали думати і почувати живими органічними категоріями власної історії. Сини **іменитої** землі зростали в підсонні дійсно величавої бувальщинни, що її політично відбудувати ставало основною заповіддю державницької ідеології. Опертя починів і зусиль на початковому бігуні історичної осі скріпляло **почуття корінности і вкорінення,** без чого важко будувати людині свою будучність. Велике виховне значення 1. Листопаду як збройного і державно-політичного акту вивершується його значенням переходового етапу до акту Соборности 22. Січня 1919 р., що є святом злуки і злиття двох віток українського народу і двох держав в єдину цілість. І коли доля наново розділила їх кордоном нового Андрусова, поневолене українство мало вже свіжу традицію політично-державної єдности та могло із скарбниці вчорашнього дня черпати надхнення до боротьби, що розгорнулася на цілі десятки років і набула характеру ідейної і діяльної соборности.

*

Коротким шляхом війни із обома своїми історичними ворогами пробилася свідомість воюючого українства до своєї єдиної національно-державної ідеї, яку ствердила **фактом єдиної української Держави.** Цей велетенський здобуток української Національної Революції не зацілів фізично, але залишився нам світочем правди нашого буття, якою живемо сьогодні і до якої прямуємо своєю волею, думкою і чином. Тільки ми, українці, що мали своїх поетів — пророків Шевченка, Франка і Лесю Українку — вміємо збагнути чудо нашого духового і політично-ідейного відродженян. **Ми стались нацією і не можемо вже думати і прагнути інакше, ніж думає і чинить державна нація.** Страта коротко триваючої самостійности нас не бентежить, ми розуміємо власну історію та її заповіді, ми знаємо, **наш історичний ворог стався сьогодні ворогом цілого світу та зловісною примарою заглади християнської цивілізації.** Сучасний стан загрози народам світу, їхній культурі і релігії від московського імперіялізму — це міра оціну нашій трагічній боротьбі в минулому, це показчик правильности наших ідейних позицій в час визвольного змагу 1917—20 рр., це доказ нашої безприкладної живучости як народу, що ще сьогодні, в умовинах повного поневолення і зруйновання, ставить опір страшній силі знищення і **пробирається на чоло хрестоносного походу** проти земного царства Сатани.

Бодрися, українське серце, силою власних подвигів і не маловаж тієї потуги, що спочила в бутті українського народу — не досить пізнаного і не цілком признаного світом. Додай собі віри в перемогу над червоним діяволом, бо вже не довго, а **полуда спаде з очей світу** і він побачить і розпізнає і Савла і Павла. Кому, як не тобі, чия історія як чаша сповнена по вінця гірким питтям долі воїна, що на першій сторожі ставив чоло навалам степового Сходу, падав і знову знімався, сьогодні **стояти твердинею духа серед царства червоної Орди і кликати голосом пророчої віщби до спамяту.** Тобі ж належить проректи велике слово обнови і життя. Завтра світу непевне, і доля його збудеться проти нього, якщо він боронити буде тільки своїх інтересів і призбираного майна, а не себе самого, а не власної душі передусім. Такий настав час, що нагу правду життя треба спасати вірою воюючого духа. Святий дух ізійшов на обрій горючої землі із мечем і **велика битва мусить статися в ім'я вічного Бога,** проти Сатани, що піднявся могутнім, як ніколи. Твоє місце, українське серце, в перших рядах, як це було недавно в час твоїх Крут, Базарів і Листопадів. Усюда йшло ти за голосом землі і не оддавало її раніш ніж наситило її кровю із твоїх ран. Бо земля приречена тобі Богом, була Божа і ти прислухалося до її голосу як до Божої заповіді. Ти

відступало, щоб зібрати сили і новим наступом вернутися назад і дійти до кордонів, до тих городів княжих на українському Заході — Львова, Перемишля, Ярослава, Холма. До сьогодні ти не забуло їх, а бережеш в серці вірну пам'ять про тих, що живуть в тобі, як святі міста землі дідів і предків твоїх. **Кордони української землі визначені національним почуттям українського серця!** Це міцний союз землі, крови, над яким сторожить український дух мечем соборної волі.

Духова спадщина 1. Листопаду творилася на цілій українській землі, на заході і сході, на півночі і півдні. Відступ за Збруч Галицької Армії був не тільки вирішений мілітарною перевагою Польщі — що, як союзниця версальської Франції, користалася її всебічною збройною допомогою, але й політичним положенням України взагалі, яка в світі переможців першої світової війни не була признана як держава і визнана як величезна потенціяльна сила проти воюючого большевизму червоної Москви. Україна боролася проти червоної навали власними силами країни, що винесла на собі тягар 4 років світової війни. Участь Галицької Армії в цій боротьбі становить великої ваги чинник в сформованні соборництва зброї і чину. Українська Армія була і залишилася до сьогодні безпосереднім творцем традицій збройного національного визволу і державного будівництва. **Нація і держава творила прапор, а не кляси і соціяльні інтереси.** Треба підкреслено ствердити, що свідомість отих основних ідейних настанов український Захід мав у собі як природне своє добро, що його зберіг у своєму думанні і починах до наших днів. Досвід сучасности вчить, що ті кличі сталися чоловими і керівними в руках і подіях біжучої світової історії.

*

Визвольний зрив українського народу 1917—20 рр. покінчився трагічно, однак він створив ті моральні, світоглядові і політичні основи, без яких ми сьогодні не були б спроможні встоятися як національна спільнота та відстояти своє право народу в світі. Слабі сили, внутрішня боротьба, кволa національна свідомість, вбогість засобів організації, супротив зовнішнього середовища — переважили змагову волю воюючого українства і ми ще раз сталися жертвою жорстокого присуду історії. Вона винесла його початково, здавалося, для нас одних та, як бачимо, розгорнула згодом його широко і вкинула в безодню призначення не один великий нарід. **Над світом повис закривавлений меч Дамокля! Дрожать найбільші потуги перед невідомим завтра,** але і дрожить, повірмо, злочинна рука, що намірилася перервати нитку меча. Тож б'є для нас година мужности і кличе відкрити шолом та приняти визов долі рішучо і відповідально. Тим разом всі, як один муж, мусимо станути в лаву там, де відкривається фронт отієї грядучої невмолимої боротьби. А він можливий всюди, бо світ стався неподільний не лише як здобича і жертва пекельного зла, але й як боєвище за Божу правду, живу в людях і народах. **Найбільший змаг на землі відбудеться під прапором найвищих цінностей і найжорстокіших потуг, за владу над світом або за вільний світ.** Третьої можливости немає.

*

Наш український вибір і наше місце давно відкриті і означені. Наші позиції ті самі сьогодні, що були вчора. Перерішувати нема чого, зате дуже і дуже нам треба перемогти на свойому внутрішньому фронті, **щоб не йти в бій з нечистою совістю і глушити її докорів диким вереском підозріло надхнених вояовників.** Хто в цьому грядучому бою думає змагатися за добичу, багатства, або владу — той робить прислугу Сатані і чинить свідомо або несвідомо його волю. Долевий змаг будуччини виграє чиста жертвенність і простота праведного серця. Це твердь людського буття і другої немає, щоб на ній зацілів людський світ і животворно діяв. Треба душею збагнути, чого жадає від нас сьогодні історія. Її поклик звучить: людина чиста серцем, дитинно віддана життю, світові і Богові, душею безкорисної любови і посвятної невинности **героя.** Тільки йому, героєві, призначена перемога, бо лиш він справді знає, що на потребу і що найрозумніше, Він одинокий вільний від заблуду хитрощів, свару пристрастей і невгамованої жадоби сатанічних інстинктів влади, він єдиний не наслідує в нічому сатани, але в цілості його не признає. Герой віддає себе і посвячується і тим стверджує себе і освячує ідею жертвенного життя. Сила його героїзму зупинить похід Сатани, бо його зломити може **не речева потуга, але людська,** яка формує вигляд і подобу людей. Після довгих століть слухання слова про богоподібність людини надходить пора провірити животворну силу цього слова. Горе людям і світові, коли в Содомі сучасности не буде нащадків із племени воїнів Божих!

Ми бачили їх на кожному кроці ще вчора. Вони творили бойову лаву під Крутами і розписали пурпурово величавий прапор на сніжних полях наших Термопіль. Вони стояли в безконечному ряді 259 над власною могилою від Базаром і словами національного гимну стелили собі ложе вічного спочинку. Вони створили 1. Листопад і несли бойовий прапор від Львова до Києва, а друзі-побратими їх зберегли його в чужину і донесли до . . . Парижа і Роттердаму. Простота серця і героїчна відданість відкривали їм широкий шлях до пантеону української землі, що **соборна і неподільна на кожному місці і в кожній частині як вічне тіло народу.** Невже сьогодні перевелося серед нас плем'я мужів і погасло полумя героїчного духа, — того, що горить в офіру і не питає ні влади ні слави? Гряде не листопад, а **судний день історії наближається,** в огні його людський світ або очиститься і витриває або пропаде в злиднях неволі. Хіба ж не пізнали ми, в яку добу родилися і не розуміємо вимовних її знаків? Це ж проба людини, за міру існування повинна вона покласти свою людську довершеність спадкоємця і творця історії. Суворе і тяжке сталося життя. Хто більше ніж ми досвідчив його нещадні вдари, які спадають на того, що не спроможен бути мо-

лотом долі. Не тим, що розчавлює навпопад заскочену жертву, а тим, що кує власну подобу життя з найтвердшого матеріялу дійсности. **Не можна ж бути тільки вічно покривдженим і неготовим.** На суді не питаються про можливості, але судять звершену дійсність. За себе треба відповісти і не чекати ні милосердя ні відрочення присуду.

*

Серед нас багато таких, які чекають повороту щасливих подій минувшини. Нічого не повторюється, бо історія постійно твориться на відповідальність творця. Готових до вибору зразків творення історії нема нігде і не було ніколи, ціла минувшина і суцільність життя є тим первопочинним зразком, що входить в діло і формується в жарі ставання. Досконалість майстра не забезпечена згори, певним однак є успіх там, де творець і чин нероздільні. Хто входить істотою своєю в твір — той вже залишиться, хто ж думає про його як споживач — може замість хліба дочекатися каменя. Сказано — **чиста жертвенність** зродить овоч перемоги в грядучому бою, і буде це дозрілий овоч життя — вистражданий в добі найстрашнішого лихоліття і породжений такою снагою любови і відданости, на які тільки спроможна людина, що всі свої сили й останню надію поклала у власне серце. Вона перетриває, бо бачить і знає, що світом лютує дика пожежа і нема місця, куди б могла б спастися з нагою душею. В огні родилася і зростала — тож не згорить, але силу нищильну земного пекла стравить і почне день завтрішний — новий і світлий. Переможе світло вічної людини і з неї оновиться життя. Завтра появиться і виросте лиш те, що сьогодні посіяно — нехай же серце українське готовить зерно чисте, здорове і високоцінне, щоб потомки узріли щасливими, веселими очима лан пшениці і молилися в гаях вільної Батьківщини за душі батьків — сівачів дорідного життя.

*

Нам, сучасникам, далеко ще до тієї віри в правоту наших мислей і праведність наших сердець. Нетрями понурої душі блукають примари злощасної минувшини, злий дух невільничого буття обертає рідну ниву в дике поле і серед високого буряну глоне зерно і ломляться бліді колоски збіжжя. В сумерках лісу, тут і там, зринає ще кривава **тінь Каїна — братовбивника** і полошить спокій лицарських душ, що під віттям рідних дерев снять свій сон золотої волі. Так, життя наше кипить силами замкнутих пристрастей, ненависти, зависти і славолюбности. **України ми ще не любимо великою любовю сина, українці для нас ще не брати, а тільки суперники в поділі батьківського майна.** Що, яку скарбницю зібралися ділити бездомні. нагі і голодні? Невже не відчувають, що скарбниця наша спільна і неподільна та лежить в серці і душі кожного? Що скарб власний треба щедро, батьківською рукою роздати, а тоді скарбниця родини буде повна?

Жити і діяти як родинна спільнота — така є соборність наших днів. Сьогодні пізнаємо цю правду, ми, — завтра теж інші народи освідомлять собі її як єдину конечність і порятунок перед загонами ошалілої людської саранчі. Боронитися перед нею означає — наступати лавою братніх когорт під прапором людини, що відчула своє післанництво Божого воїна і мусить змагатися до кінця своїх днів за ідею царства Божого? **Жертвенність чистого серця** — це головна передумова, все інше придасться.

*

Листопадові думки року Божого 1950 позначені волевим поривом у будучність — нашу українську і загально світову. Сучасне наше розсіяння в світі сприяє віднайти себе і своє невміруще українство в умовах стичности з силами і вартостями найрізнородніших людських пород, типів і творів. Національне самопочуття наше може тільки скріпнути від того, думаємо, що стичність того свого з іншими народами повинні ми переводити і формувати так, щоб правда нашого історичного буття виявилась і на ввесь зріст сталося очевидним, що історичний ворог України, якого червону переміну вона перша збагнула та вступила проти неї в бій, що ворог цей стався небезпекою смертельною для цілого сучасного світу. Хіба можна бажати кориснішого звороту в нашій історичній недолі, ніж ота збіжність нашої долі сьогодні з положенням найсильніших народів і світових потіг? Об'єктивно становище наше надзвичайно сприятливе, не змарнувати цього успіху долі — тільки в наших силах і в нас самих.

Тяжка стопа історії ставляє свої кроки велетня певно, потужно, долево. Гомін цього могутнього походу чути на землі, океанах і в просторі. Ми, українці, чуємо його в душах від десятків років і наслухуємо уважно кожної хвилини, коли вже раз розірветься простір від крику конаючого Сатани. Своєю боротьбою і найбільшими жертвами ми заслужили, щоб тієї хвилини дочекатися і крик такий почути. Однак, **заслугу свою треба ще раз собі здобути!** Підняти новий похід великий, вирядитися в нього справжнім лицарем, взяти в руки старий меч української історії, серце сповнити любовю, що жертвує себе ціла і не чекає заплати, а духа опромінити благословенням героїв і побоєвищ. Тоді день українського визволу прийде, а державна Україна пом'яне голосно пам'ять усіх поколінь змагу і усіх синівських жертв в живому пантеоні великодушного свого серця.

1. Листопаде 1918 року! Вісти ж і ти годину зриву, бою, суду і сонця. Будь на нашому похідному шляху зорею і йди разом з нами в новий, грядучий день побіди!

Полковник Андрій Мельник

Рік-річно український націоналістичний світ памятає про дні 12 і 13 грудня, як дні народження і імянин полковника Андрія Мельника—Вождя Українських Націоналістів, відзначуючи ці дні Святочними Академіями, рефератами тощо.

Тай не диво, бо життєвий шлях Полковника — це хроніка Всеукраїнського Зриву з перших десятиліть нашого віку, по сьогоднішний день. Він належить до тої нечисленної групи піонерів нашого державного будівництва, що творчим чином, сталевою непохитністю своїх ідей, а в своїй більшості і жертвою свойого життя, перетворювали наш нарід в націю. Петлюра, Коновалець, Мельник, Тютюнник, Міхновський, Капустянський, Курманович, Сціборський, Сеник-Грибівський, — це були ті, що творили саму передумову української державности: самий зміст Великої Доби національного відродження: УКРАЇНСЬКУ АРМІЮ. Їхні імена перейшли в історію. Духове і політичне обличчя нашої сучасности та вихідна точка майбутнього завершення — це вислід їхньої праці.

Полковник Мельник є співтворцем своєї доби, а ця доба в свою чергу творила і гартувала його індивідуальність. За його заслуги перед нацією у великому минулому належить йому наша вдячність наших нащадків, а до його характеру, що оформлювався у вогні воєнно-революційних подій, привязуємо ми наші надії на майбутнє. Полковник Мельник є для нас світлим символом та узміcтовленням прийдешнього вирішального Чину.

Треба бути непересічним мистцем слова, щоби вичерпно накреслити характеристику цієї найбільшої постаті нашої сучасности, що її особиста доля була і є звязана найтісніше з долею всього нашого народу в найвідповідальнішу добу його тисячелітньої історії. Бо велика доба національного зриву сучасности, яка своїм розмахом, своїм світово-історичним значенням перевищує навіть княжі та козацькі часи, і вже тому кладе велику відповідальність на плечі того, кого доля покликала стати на чолі. Постать полковника Мельника, що побіч обох упавших великих попередників, славної памяті Симона Петлюри та Евгена Коновальця відбивається як єдиний, що сполучив у собі організаційний хист та твердість вояка з державно-творчою далекозорістю політика, дає найкращу запоруку сповнення покладених на нього надій.

Так бачимо Вождя Українських Націоналістів як громадянина-провідника та вояка. А що знаємо про нього як приватну людину?

Ось що говорить про нього один з довголітних і найближчих його співробітників:

«Характеристика навіть пересічної особи має на меті не тільки з'ясування її як одиниці, але в першу чергу пізнання її призначення. Але яка тяжка характеристика людини, що так виразно виростає понад рівень свойого оточення і життя якої є історією її народу. Таку людину не можна вичерпно окреслити, її треба інтуїтивно відчути. Згадаємо тут особисту хоробрість полковника Андрія Мельника, кришталеву чистоту його характеру, його організаційний геній і глибоке знання людей. Це все записали вже наші літописці у своїх анналах, про це знаємо ми з безпосередньої зустрічі з ним і співпраці, а дальше з боїв і вязничних тортур, — усе це доведено його осягненнями в минулому і сучасному. Це загально сказано. Але що лежить в основі структури його особистості?

Головна прикмета полковника Андрія Мельника — це його логіка, непохитна консеквенція його думки аж до останніх висновків. До того

долучується глибоке відчуття реальности, якої не може бракувати в характері правдивого великого державного мужа. Андрій Мельник бачить самого себе, власні можливості людей і ситуацій, якими вони є, а не якими вони повинні бути, або як хотілосьби їх бачити. Бачить він їх з прозорою повністю, а до свойого пізнання послідовно стосує своє діяння. Послідовність чину так само характеристична для індивідуальности полковника, як і надзвичайна послідовність його думки».

«Другою характеристичною рисою особистости полковника Андрія Мельника» — продовжує розповідач — «це його річевість. Добро нації, інтерес справи він ставить вище власних інтересів і власної амбіції, але рівнож і понад інтереси та амбіції інших. Ця риса сполучена з гострим та надзвичайно дисциплінованим інтелектом й інтуїцією. В цій сполуці саме лежить здібність полковника Андрія Мельника творити широко закроєні пляни дій та передбачувати наслідки рішень. Андрій Мельник є перш всього людиною чину... Суспільна діяльність його кермується волею та інтелектом. Для волевої сторінки його характеру питома надзвичайна завзятість та відпорність великого імпульсу. Андрій Мельник не належить до людей, що надто швидко приймають рішення, або декларують своє відношення до людей, свої погляди на події чи методи їх опанування. Але раз приняте рішення він послідовно та з надзвичайною твердістю переводить до кінця, наскільки не зміняються основно умовини, що упідставнюють дане його рішення. Знаючи своє велике призначення, полковник Андрій Мельник водночас надзвичайно скромний, особисто непохитний у прінципах, він завжди готовий піти назустріч людям, признати їм заслуги й помогти направити помилки. Непорушно твердий в осягненні своїх цілей, він толерантний в особистих взаєминах. Це є толерантність людини, сила характеру якої стоїть поза сумнівами так його власними, як і всього оточення... Цікаве, що цей твердий вояк і державний муж холодного розсудку визначається особистою добротою вдачі й джентельменською льояльністю супроти своїх співробітників. Кожний з нас свято вірить і знає, що він на життя і смерть може покластись на слово полковника Андрія Мельника».

А ось, як характеризував полковника Мельника визначний представник української церкви епископ Іван Бучко у своїх виступах перед українцями в Америці в роках 1938 до 1940:

«Полковник Мельник, це найкраща людина, яку українці можуть мати за Вождя. Працьовитий, побожний і шанований усіма. Він мало говорить, зате багато робить. Він добре розвязує консеквенції якоїнебудь акції, але рішившись раз, переводить цю акцію рішуче. Поляки чотири роки пробували його зломати в тюрмі тортурами, але його мужність не заломилася. Він ніколи не заводить довіря серед народу і народ гордий на нього як на **свойого Вождя».**

Та найкраща характеристика полковника Мельника узмістовлюється в чинах його життевого шляху, які, хоч згрубша, постараємось нижче подати:

Андрій Мельник побачив світ в дні 12 грудня 1890 року в селянській сім'ї Якубової Волі, біля Дрогобича. Це село недалеко того місця, де народився наш великий поет і письменник Іван Франко. Ще хлопчиком, на шкільній лавці дає він себе відчути як гарячий українець. Вже тоді наболілі і скривавлені від кайдан руки Батьківщини збуджують в ньому кріпку постанову: жити і працювати для України. Ще хлопчиком він переконується, що похід в життя і боротьба за волю вимагають пильної підготовки. Тому кидається на книжки і вчиться. Попри це, вже як молодий студент стає одним з ініціяторів та провідників таємних шкільних гуртків. По закінченні гімназії переходить на студії лісівництва у Відні. Це було в 1911 році. Школу цю закінчує і дістає титул дипльомованого лісового інженера. Рівночасно з тим він бере живу участь в суспільно-громадському житті. Між іншим він керує українським товариством «Земля» у Відні.

Переступивши поріг студенського життя, він вступає на довгий і важкий шлях активної служби Ідеї і Батьківщині. З вибухом першої світової завірюхи він вступає в ряди Українських Січових Стрільців, де в боях своєю хоробрістю та відвагою стає легендарною постаттю стрілецтва. Учасники боїв на Маківці та під Галичем, над Стрипою, згадують, що він неначе зачарований лицар ходив поміж ворожими кулями і шрапнелями і кулі його не чіпались. В наступ усе йшов перший, а відступав останній. В році 1916 попадає враз з сотнею в російський полон. Його замикають москалі в одному таборі полонених коло міста Царицина, що нині його москалі переіменували на Сталінград.

Пригноблююча атмосфера російського полону його не заломлює. Тут він вперше стрічається зі славної пам'яти Вождем і Творцем українського націоналізму Евгеном Коновальцем. Та стріча заважила на їхньому дальшому життєвому шляху. Від тоді переживають вони вдвох долю і недолю України, він тоді рамя об рамя йдуть спільно, кидаючи лицарський визов злій долі. В таборі полонених живо цікавляться оба подіями в Росії і підготовляють себе та стрілецтво до грядучих подій. І коли 1917 рік потрясає основами Росії, а до табору полонених дійшли слухи, що Україна пробудилась зі сну, втікають вони враз з іншими стрільцями з табору, пробиваються до Києва і зразу беруться до найбільш конкретного діла, до організації так званого Галицько-Буковинського Куреня, що згодом перемінився в курінь Січових Стрільців або коротко СС. Обидва вони інтуїтивно відчувають, що не ті чи інші рецепти, які тоді лунали по Україні, запевнять українцям визволення, а тільки своя українська збройна сила.

Коли темні хмари зібрались над серцем України, Києвом, полковник Андрій Мельник не віддає ворогові столиці без бою. Навіть тоді, коли уряд України перенісся до Житомира, полковник боронить Київ перед москалями зі своїми хоробрими стрільцями. По заключенні мира в Бересті в 1918 році полковник Мельник знова в першій лаві бою за Київ, а здобувши його організує разом з полковником Евгеном Коновальцем полк

Січових Стрільців і стає в ньому заступником команданта полку.

В міжчасі доконується державний переворот генерала Скоропадського. Січових Стрільців розззброюють і полковник Андрій Мельник переїзжає до Відня. По короткому часі знова вертає на Україну і враз з полковником Коновальцем в Білій Церкві організують окремий загін Січових Стрільців. Коли генерал Скоропадський проголосив федерацію з Росією, з болем серця полковник Мельник бере участь в повстанні проти нього. По розгромі денікінців полковник Мельник перебирає керму воєнними операціями під Києвом в характері начальника штабу Осадного Корпусу, а по здобутті Києва стає командантом першої дивізії Січових Стрільців. Скоро після того стає шефом генерального штабу Дієвої Армії і серед найважчих ситуацій, на протязі 6 місяців, керує військовими операціями на Україні на право і ліво Дніпра.

Потім він знову повертає до свойого улюбленого корпусу Січових Стрільців і перебирає пост заступника команданта корпусу. Корпусом командував тоді полковник Евген Коновалець. В кінці 1920 року полковник Мельник захворів на плямистий тиф і опинився в містечку Рівне. Видужавши, виїхав до міста Луцька і тут дістав доручення виїхати за кордон України в характері військового аташе при Місії Української Народньої Републіки для контролі українських військових місій. На цьому пості він працює до 1921 року.

Закінчилась українська визвольна війна невдачою. Інші, вважаючи війну скінченою, повертають до домів, щоб спокійно дальше жити. Не так робить полковник Мельник. Він пристає до невеличкої групи тих, що постановили не складати зброї, не капітулювати перед ворогом, а боротись з ним, хай і в змінених умовах, в підпіллю, аж до побідного кінця. І вже в цьому самому році починає з полковником Коновальцем підготовчу акцію для закладення Української Військової Організації — УВО. Щоб знову бути першим в боротьбі, вертає з-за кордону на рідні землі, де вже по кількох тижнях побуту попадає на 3 місяці до польської тюрми.

По виході на волю, коли полковник Коновалець мусів покидати Україну, полковник Мельни переймає пост заступника команданта УВО. Він керує УВО аж до другого свого арешту в 1924 році. Попавши в тюрму, полковник Мельник переходить пекло польських поліцийних допитів і найбільш дошкульні тортури. Чотири і пів року мучать його поляки. Він мужньо бореться за елементарні права і гідність українського політичного в'язня. Ця вперта боротьба замкненої за кратами людини збуджувала подив навіть у найбільш закам'янілих польських шовіністів і злочинців. Неодин з тих, яким довелось сидіти в польській тюрмі, чув від тих же злочинців про катування полковника Мельника та про його геройську поставу супроти ворога. Така геройська постава полковника Мельника неодному пізніше влегшувала побут в тюрмі через вибореп ні полковником права для українського політичного в'язня.

В 1928 році полковник Мельник виходить з тюрми з підірваним здоров'ям. Коли організується ОУН, він знова кидається в роботу і виконує різні доручення полковника Коновальця. Доручення ці були як підпільно-революційного, так і суспільно-громадського порядку. Князь української церкви митрополит Шептицький оцінює велич і заслуги полковника Мельника і доручує йому адміністрацію митрополичих дібр. Там, на Святоюрській Горі у Львові оба наші провідники, митрополит і полковник, часто спільно роздумували над долею і шляхами визволення поневоленого українського народу. Туди, на цю історичну гору, де сидів мозок нації, в трудні хвилини звертались очі народу. Українські військовики, віддаючи честь свойому Полковникові, вибірають його головою комбатантської організації «Молода Громода». На чолі тої організації він стоїть кілька років.

Коли митрополит Шептицький, передбачаючи переслідування поляками українських організацій, творить іншого типу організацію, а саме Союз Католицької Молоді «Орли», він доручує керування тою організацією полковникові Мельникові.

В році 1938 паде на боєвій стійці славної пам'яти Вождь-основоположник ОУН полковник Евген Коновалець. Своїм заповітом він передає спадщину революційної боротьби тому, що довірям і чинами своїми єдиний споміж численних удостоївся тієї чести, полковникові Андрієві Мельникові.

У грізний і вагітний в події час перебирає полковник Андрій Мельник провід революційно-визвольним рухом. Як добрий і досвідчений стратег він вповні здає собі справу з положення і зразу накреслює докладний стратегічний план дії і вміло проводить його в життя. І коли ми сьогодні, з перспективи більше як десятка років, прослідимо планування і роботу ОУН, можемо мати тільки найбільший подив, призна[н]ня і гордість, що керму організації перебрав полковник Андрій Мельник.

Ворог добре оцінював силу ОУН. Він знав, що вона може стати впоперек його колонізаційним планам в опануванні України. Ворог знав, що лобовою атакою йому не легко буде розбити організацію. Тому він пішов на підступ. При помочі провокації та обіцянок використав амбітність, моральну неперебірчивість та примітивізм думання групки людей, з Бандерою, Стецьком та Лебедем на чолі. І хоч як прикро було полковникові Мельникові приймати всякі провокації та нелицарські удари від своїх недавних членів, хоч наслідком зради падали під ударами чільні члени Проводу Українських Націоналістів, хоч неодному боєвикові стискалось серце з болю і рука підносилась до помсти, строгий наказ полковника суворо заборонив братовбивство і відплату.

І нині треба ствердити, що завдяки тій забороні жоден член Організації Українських Націоналістів не має на своїх руках братньої крови бунтівника, коли тимчасом бунтівники до самої смерти не змиють братню кров зі своїх рук.

В моменті проголошення війни Польщі німці звертаються до полковника Мельника з пропозицією підняти український нарід західньо-укра-

їнських земель на повстання проти Польщі. Полковник не тільки категорично відмовляється від того, але навпаки, видає відозву, в якій говорилось, що час збройного виступу українців ще не прийшов і що українцям потрібно мобілізувати українські сили до того, щоб вони були здатні в найближчому майбутньому розгорнути визвольну акцію на всіх наших етнографічних землях.

Відзначення 50-ліття полковника Андрія Мельника припало було на 1940 рік. В дні 12 грудня 1940 року широке українське громадянство засвідчило йому свої симпатії і відданість. Полковник Мельник одержав безчисленну кількість привітів і телеграм від українських селян, робітників, інтелігентів та зокрема військовиків.

В 1940 році полковник Мельник ініціює створення Координаційного Центру всіх тоді перебуваючих на еміґрації українських політичних сил. Працю ту перебили бунтівники з Бандерою на чолі, створивши на скору руку окремий політичний центр. Бунтівники і тут зрадили своїх союзників і пішли з німцями визволяти українські землі та проголосити 30 червня 1941 року львівську «державу».

Весною 1941 року полковник Мельник на підроблені документи об'їздить Холмщину, Посяння та Лемківщину, передбачуючи близький вибух німецько-большевицької війни. Він розробляє український мобілізаційний і оперативний план. Але за кілька днів перед вибухом війни його німці вивозять до Берліну і там держать під домашнім арештом.

В парі з військово-революційною роботою полковник Мельник розгортає і роботу дипломатичну та пропаґандивну. Наказує членам Проводу Націоналістів, що були поза досягом німецької руки, навязувати контакти з невтральними та ворожими Німеччині державними мужами та інформувати їх про українську визвольну боротьбу. Коли в початку 1940 року до Европи приїхав був міністер закордонних справ Америки Самер Велс, Провід Українських Націоналістів передав йому меморіял і насвітлив в ньому позицію українців.

Німці, коли окупували Україну, дали скоро змогу розпізнати їхні хижацькі плани. Вони почали парцелювати українські землі, прилучуючи одну частину до тодішньої Польщі, другу до Румунії, а з третьої роблять окремий комісаріят, в якому нищать українське населення, виголоджують його, нищать всякі прояви українського національного і культурного життя, а зокрема завзято нищать Організацію Українських Націоналістів. Полковник Мельник в цілому ряді відповідних меморіялів до німецького уряду та поодиноких державних мужів протестує проти такого поступовання німців на Україні та остерігає їх перед фатальними наслідками їхньої політики на Україні. Копії цих меморіялів були передавані заступникам невтральних держав в Німеччині і тим самим подавано вістки про положення на Україні та про боротьбу українців до відома всього світу.

У відповідь на ту акцію німці арештують полковника Андрія Мельника в дні 26 січня 1944 року враз з його дружиною та частиною членів Проводу ОУН. Разом арештовано тоді на всіх землях, що були під німецькою окупацією, кілька сот членів ОУН. В слідстві, яке вели німці виявилось, що вони розглядали ОУН, як свойого найбільш непримиримого ворога і до того ворога кваліфікованого. «Що роблять бандерівці, то не важко спостерігати, але ваші акції ми помічаємо вже аж по їхньому переведенні в життя» — говорив нераз з досадою головний слідчий для справ ОУН штурмбанфірер Вольф.

Коли ситуація на фронтах погіршала, німці в кінці 1944 року звільняють полковника Мельника з тюрми і пропонують йому, як і іншим українським політичним чинникам спільну боротьбу проти большевиків.

Сконсолідовані тоді українські політичні чинники висувають на чоло полковника Мельника та доручують йому вести переговори з німцями. Переговори не доводять до нічого. Полковник Мельник радить всім усунутись від політичних переговорів з німцями. Наші тодішні політичні реалісти доручують справу переговорів генералові Шандрукові. Тим часом Німеччина валилась.

В першій половині квітня 1945 року полковник Мельник опинився з частиною своїх співробітників на терені, що був окупований західніми союзниками. Вже 12 квітня відпоручник Проводу Націоналістів на доручення полковника Мельника вручує головній команді західних держав письмо, в якому насвітлює становище і потреби українців в новій дійсності. Письмо це було принято прихильно, наслідком чого справа опіки над українцями, що найшлись під владою західних держав, була зрушена з місця.

Дня 1 травня 1945 року почалась була в Сан Франціско нарада над створенням Об'єднаних Націй. В дні 2 травня була вислана полковником Мельником телеграма предсідникові наради, в якій висловлено признання західним державам за допущення України як чинника міжнародного життя, але рівночасно відмовлено було права Москві виступати на тій нараді в імені України.

Умови життя і праці полковника Мельника змінились, але незмінною остала визвольна ідея і український націоналізм. В тому часі, коли ура-патріоти дискретно прикривали слово націоналізм модними кличами демократії, полковник Мельник відважно обстоює перед чужими і своїми конюнктуристами український націоналізм, як чисту визвольну українську ідею.

Знова береться полковник Мельник за розбудову знищеної ворогами і своїми зрадниками-бунтівниками Організації Українських Націоналістів. ОУН сколо висовується на чоло української дійсности. Щоб сціпити всі українські сили в одне, полковник Мельник простягає дружню руку всім українським політикам. Наслідком ініціятиви полковника Мельника в 1946 році повстає в Европі Контактний Український Комітет — КУК, що по довгій праці доводить до консолідації українських визвольних сил під назвою Української Національної Ради.

Ось так виглядає в коротці життєвий шлях полковника Мельника. Це послідовна праця і важка боротьба за визволення України.

Третий Великий Збір Українських Націоналістів з серпня 1947 року, визнаючи величезні заслуги полковника Мельника для українського націоналістичного руху та для визвольної справи

Юрій Артюшенко

Українська політична еміґрація й американський політичний світ

На сторінках «Свободи» з дня 25 січня б. р. ред. Іван Кедрин, в статті «Політична організація американських українців», порушив дуже важну проблему політичного оформлення американських українців, а в 33 і 34 числах «Свободи» висловився в цій же справі й п. ред. Микола Чубатий. При чім у передмові до згаданої статті говориться: «... що заторкнена тут тема належить до основної проблеми всієї української громади в ЗДА, однаково давньої, як і нової еміґрації, без уваги на те, чи хтось з висловленими тут поглядами погоджується, чи ні».

Тому й я — як старий політичний еміґрант, що вже 20-й рік на скитальщині поза рідними землями, та як новий еміґрант отут в Америці, де вже біжить п'ятий місяць, — хочу висловити в цій справі свої міркування, що мають, як не безпосереднє, то посереднє відношення до згаданої проблеми.

Українська Армія, що 20 листопада 1920 р. залишила останній вільний від чужої окупації клаптик української землі, створила чисельну, найбільшу дотепер в історії, українську політичну еміґрацію. Тодішні міжнародні політичні відносини були дуже й дуже некорисні для української нації. Народи Західньої Европи, не розуміючи істоти московського большевизму, байдуже приглядалися до того, що діялося на просторах совєтської імперії та навіть вороже ставилися до боротьби, яку провадили українці. Що більше, українській політичній еміґрації приходилося навіть боротися за власне ім'я, якого їй чужий світ не хотів признавати. Без матеріяльних засобів для політичної роботи, без достаточних зв'язків із зовнішнім політичним світом і без політичного досвіду в еміґраційному житті тяжко було українській політичній еміґрації здобувати прихильність зовнішнього світу.

І власне в дуже багатьох випадках українська політична еміґрація шукала шляхів до різних міжнародніх політичних чинників через не пересякнених ще чужою ментальністю бувших політичних еміґрантів-українців, тепер громадян тої чи іншої чужої держави. Сьогодні ж до того є далеко більші можливості, бо число таких громадян українського походження майже в кожній західній державі збільшилося, а до того й теперішнє число політичної еміґрації, в порівнанні з першою, теж зросло в кілька раз. Українська політична еміґрація поповнилася новими вартісними одиницями з усіх українських земель, а зокрема великим числом бувших політичних в'язнів концтаборів. І хоч до недавна ще здавалося, що через політичне розбиття по партійним «ґеттам» українська політична еміґрація стане не тільки незрозумілою сама собі, але й власному народові, на щастя, здоровий інстинкт української політичної еміґрації переборов усі відосередні сили й українська політична еміґрація нарешті віднайшла себе як однолита цілість в Українській Національній Раді і цим скріпила свою вірність суверенній волі українського народу, висловленій в двох великих Актах Самостійности й Соборности.

Крім того, віднайшовши себе в Українській Національній Раді, українська політична еміґрація зміцнила в цілому міжнародньому політичному світі переконання, що тільки українська політична еміґрація є єдиним вільним політичним речником суверенної волі українського народу, виявленої в двох згаданих актах з 22 січня 1918 і 1919 років; що тільки вона є вповні суверенним виразником перед зовнішнім світом тяглости українського національно-державного процесу, але ніколи большевицька окупаційна влада, що сьогодні на міжнароднім форумі говорить в імені України, та, що тільки політична еміґрація видвигає перед світом справжні ідеали Української нації — ідеали за які найкращі її сини кладуть життя в рядах УПА, чи в льохах МВД, чи в далеких концтаборах.

Оглядаючися в минуле, мимоволі насувається думка, що в історії повторюються помилки тому, що історію творять щораз нові й нові покоління, які не завжди спираються на досвід своїх попередників.

Тому на підставі досвіду з минулої співпраці української політичної еміґрації з бувшими політичними еміґрантами — громадянами чужих держав, можемо загально сказати, що найбільшої питомої ваги й однієї вислідної всіх наших дій ми досягнемо тільки гармонією у процесі нашого власного національного ставання, шляхом взаємопов'язання всіх діючих сил, що на кожному історичному етапі все і всюди репрезентують і

Полковник Андрій Мельник.

в цілому, вибірає його досмертним Головою Проводу Українських Націоналістів.

Тепер полковник Мельник кінчає 60 років життя. Це для націоналістичного світа України небуденне свято. В той день всі вшановуємо того, що найбільше вклав в скарбницю визвольної боротьби, що своєю працею і непохитністю вибився на передове місце серед українців, не послаблюючи при тому ні на момент ритму свойого маршового кроку.

Полковник Андрій Мельник гордо веде вперед українських націоналістів до волі України. Українські націоналісти вірять, що під його вмілим керуванням вони Україні волю добудуть і тим завершать перший етап свойого післанництва.

втілюють органічну тяглість наших визвольних змагань, і таким чином поєднують своєю живою дією різні періоди нашого історичного змагання за українську державу й за місце для неї в колі вільних народів світу. То ж і «Заокеанська еміґрація має посісти на цьому фронті своє питоме місце і своїм досвідом, впливами, засобами та безпосередньою участю в змаганнях внести свою вкладку в велику справу визволення України і відбудови Української Держави» (З резолюції III-го Великого Збору Українських Націоналістів). Тим більше, що в проводі старої української заокеанської еміґрації стоять національно свідомі люди, колишні політичні еміґранти, для яких і далі є дорогими національно-державні традиції з періоду українських визвольних змагань і дальші національно-революційні здобутки в площині росту духової самостійности й соборности та політичного потенціялу українських сил, що наростали не лише в найдальших закутках українських земель (Закарпаття, Буковини, Холмщини, Засяння), але й у всіх навіть найменших осередках української еміґрації Нового й Старого Світу. Тому, на нашу думку, не є тяжко знайти спільну плятформу політичної концепції й стратегії дальшого національно-державницького змагу і праці.

Передумовою для цього має бути ясне усвідомлення політичних можливостей, що стоять перед одними й другими. «В нинішньому світі об'єктивні правні засади керують міжнародньою політикою в куди меншій мірі, ніж брутальна фізична сила. Для сучасної української зовнішньої політики це має бути вихідною точкою в розумінні світових політичних взаємин» — говориться в програмі Організації Українських Націоналістів. Тому то українську міжнародню політику треба формувати так, щоб вона відповідала засаді вирощування, зберігання і скріплювання власних національно-революційних і державно-творчих сил. Себто, щоб вона стояла на засаді с у в е р е н н о с т и української міжнародньої політики, а з неї власне й випливає те, що українська політична еміґрація все й всюди зберігає себе вповні незалежним політичним чинником і оберігається від некорисних для визвольної справи впливів чужої пануючої дійсности.

Вартість української політичної еміґрації в міжнародньому політичному світі завжди буде залежати не стільки від її кількости, скільки від її власної питомої ваги, яка зростає тільки з власних незалежних творчих сил і власної незалежної зовнішньої політики.

Для кожної західньої держави українська політична еміґрація, як незалежний політичний чинник, не є ворогом, вона вся є фактичним союзником данної держави, її приятелем, що шукає шляхів до здобуття її приязні. На нашу думку, буде більша користь для данної держави з української політичної еміґрації, як незалежного політичного чинника, від користи яку б вона мала, якщо б ця еміґрація стала її громадянами.

Німеччина знехтувала в своїй зовнішній політиці цей незалежний український політичний чинник — політичну еміґрацію, а послуговувалася в міжнаціональних взаєминах тільки своїми різнонаціональними «райхсдойчами», а які були з того висліди, хіба не мусимо пригадувати. Думаємо, що західній світ не буде повторювати в міжнаціональних взаєминах німецьких помилок і визнає українську політичну еміґрацію за повновартісний незалежний чинник у міжнародніх взаємовідношеннях. За цим промовляє й стаття експерта психології війни й консультанта головного штабу збройних сил ЗДА Воллеса Керрола, що з'явилася в журналі «Лайф» з 19 грудня 1949 р., в якій автор пише: «Нам треба вивчити цей страшний промах німців і ніколи його не повторювати. В разі трагічного випадку третьої світової війни ми станемо перед дилемою, чи кинути нам атомові бомби і знищити ними мільйони людей, що населюють совєтську Росію, чи, навпаки, зберегти це населення для боротьби проти сталінського режиму, себто перетворити совєтські народи на потужну зброю, яку большевикам ніяк не вдасться скопіювати і потім застосувати проти нас». Ще дальше він говорить: «В разі війни нам треба розгромити совєтські сили поза межами СССР і підтримати внутрішні антисовєтські сили, які повалили б Сталіна всередині країни. Тоді, знищивши аґресора, ми могли б дати можливість народам СССР самим визначити свою долю».

На нашу думку ліквідація української політичної еміґрації — як незалежного політичного чинника в поокремих західніх державах, є в інтересі тільки большевиків, але ніколи в інтересі самих тих держав.

Отже й в Америці українська політична еміґрація повинна лишитися незалежним політичним чинником — носієм українських національно-державних традицій, виконавцем українських національно-державних заповітів і речником українських національно-державних ідеалів та інтересів. Українська національно-державна рація має бути для неї у всьому основним критерієм.

Заокеанські українці теж обтяжені спадщиною минулого, а то саме — груповим політичним поділом і це явище нормальне, обумовлене історичним духовим процесом, що витиснув свою печать не тільки на психіці, характері й ментальності, але й на суспільнім життю — на його змісті й формі, — тільки аби цей поділ не переходив певних меж і не занадто роздробнював наших заокеанських українців. Справжню переоцінку цій спадщині дасть грядучий новий наш державницький період, а до того часу цей розподіл — «повинен знаходити свою розвязку в національній солідарності, як головній прикметі всякого політично-дозрілого народу» — за резолюціями III-го Великого Збору Українських Націоналістів.

Більшість із провідної верстви заокеанських українців являється симпатиками котроїсь із політичних груп політичної еміґрації й відповідно до того часто творять тут середовища своїх однодумців. Це безсумніву не є політичні партії, але політично думаючі групи людей. **Усіх цих**

людей, понад групами, органічно поєднує національна культура, що походить із духовости, традицій і моральних вартостей українського народу, і вона їм усім дає почуття повновартости в колі інших культурних співгромадян — різнонаціонального походження, з якими то їм доводиться обмінюватися своїми культурними скарбами так, як це говориться в брошурі — "Guide for new Americans": — Приїзджаючи до Америки, привозити зі собою великі скарби вашої традиції, національної культури. Це є співи вашої давньої батьківщини, народнє мистецтво, література, звичаї... Америка не хоче Вас позбавити тих скарбів, навпаки — Америка прагне, щоб Ви ділили свою культуру з іншими американцями».

На нашу думку приналежність українців до американських партій не виключає ні творення українцями своїх власних відділів у цих партіях, як це, напр., українці творили в свій час так звані «одбочки» чехословацьких партій, ні творення власних політичних середовищ. На нашу думку, є навіть побажаним, і то як в інтересах українських, так і американських, тим більше, що розвиток світових подій великою мірою висуває потребу реорганізувати світ на нових засадах, диктує Америці творити, так би мовити, причілки на порозі нової доби, — в якій то їй доведеться зустрінутися й з новою пробудженною стихією української нації, а ми ж живемо в добу, коли зброя ідей стає могутнішою і страшнішою ніж атомова бомба. І як це, напр., у звязку з розпочаттям «Голосом Америки» висилки програми українською мовою, редактор лондонського тижневика «Нешенел Нюз Леттер» — Кінґ-Гол у статті «Розвиток української справи», між іншим, пише: «Цей американський крок і подаровані росіянами пракор і гимн разом із перенесенням Хрущова, головного експерта в українських справах, в Москву, вказують, що обидві сторони в холодній війні розуміють значення України». Такий політичний вирішальний фактор американських українців може спричинитися й до усунення всяких протиріч між українською політичною еміґрацією й американськими державно-політичними чинниками, та до забезпечення спільної дії, стратегії й тактики. — Він буде й для Американського Уряду моральною базою й контролею правильности його потягнень в українській проблемі. Бо ж доля не тільки Европи, але й цілого світу у великій мірі залежить від того, як і на скільки буде взято до уваги і використано центр суходолу старого світу — яким є Україна.

Др. Микола Андрусяк
професор історії України на УВУ

Назва „Україна"

III. ЛІТОПИСНА «УКРАЇНА»

Вперше в писаних памятках виступає слово «Україна» в Київському Літописі за Іпатієвським списком під 1187 р.; літописець, оповідаючи про смерть переяславського князя Володимира Глібовича підчас походу на половців, говорить, що «плакашеся по нем вси переяславци», бо він був князем «всякими добродітельми наполнен — о нем же Украина много постона» (в тогочасній українській мові: «по ньому Україна дуже жалувала»). Проф. М. Гайдак вказує на становище проф. Шелухина, що «підходив до справи з науковою аналізою правника» й ставив ці літописні речення в звязок з попередніми і тими, що за ними йдуть, і тоді інтерпретував. Така інтерпретація джерельного тексту принята в сьогочасних наукових історичних дослідах, тим то висновки Шелухина як дослідника — історика правильні. «Коли в 1185 р. цей князь, що завжди хоробро боронив усю землю перед половцями, був тяжко ранений, то всі руські «князі бяхуть бо печальні». Колиж у 1187 р. Володимир Глібович помер, то напевно не тільки всі ті князі, що були дуже «печальні», коли він був ранений, але і та земля, всі ті моря, яких він захищав, сумували; тому то «о нем же Украина много постона». Ніяк не може бути — писав Шелухин, — щоби князі і Русь не реаґували своїм жалем через велику втрату для них усіх. Проте Русь і князі не названі спеціяльно, окремо, бо вони увійшли у спільну назву «Україна», якою покривається все, що в неї входить, в тім часі і «Русь». В своїй доповіді про назву «Україна» в Американському Відділі НТШ в Ню-Йорку 1 квітня 1950 р. я зазначив так само, що за Володимиром Глібовичем жалувала вся воююча з половцями й страдаюча від їхніх нападів Україна, тобто Чернігівщина—Сіверщина, Переяславщина, Київщина, Волинь і Галичина, землі, які в сучасному «Слові про Ігорів похід» названі «Руською Землею». Цієї назви в збірному значенні названих земель не міг уживати київський літописець, тому що він «Руською Землею» називав тільки Великокняжу Київщину, отже мусів ужити іншого вислову «Україна», тобто вся тогочасна українська країна — держава з її населенням.

Тут для бібліографічної повноти зазначу ще становище проф. Ілька Борщака з Парижа в "Revue des Etudes Slaves" («Ревю дез Етюд Сляв») в статті «Русь, Мала Росія, Україна» (1948, 141—46): «У протилежність назвам «Русь» і «Мала Русь» — назви книжкові й чужинецького походження, назва «Україна» є народня й словянсько-

го походження. Вона визначала спершу пограниччя й край в цілому. Найстарший текст, де зустрічається слово «Україна» це текст літопису 1187 р. (йде відповідна цитата). Літописець хотів тим словом назвати прикордонне князівство Переяславське, або це слово значило в нього цілу Русь, точніше всі південні князівства? Питання ще й досі залишається відверте». Очевидно, це писав шановний професор у 1948 р., після раніших моїх розвідок на цю тему, де я висловлював думку, що літописна «Україна» вживається в тому самому значенні, в якому болгари й серби вживали слово «країна», тобто область, околицю, а в дальшому значенні частину держави на пограниччі. Та в дальших своїх міркуваннях над значенням слова «країна» в сьогочасній українській мові, прийшов я до висновку, що і в старих болгарській і сербській мовах слово «країна» і в староукраїнській «Україна» вживалися в значенні «країна» взагалі без огляду на центральне чи пограничне положення; адже сьогодні, коли для означення пограничної землі маємо слово «окраїна», то вживаємо його тільки тоді, коли хочемо підкреслити територіяльне відношення, прим., Холмщини чи Закарпаття до материка, але коли ні, то говоримо про холмську, лемківську, закарпатську країну тощо.

Далі читаємо в Київському літописі, що поневолі мадярами галицькі бояри візвали прогнаного колись з Галичини князя Ростислава Івановича Берладничича; він прибув з горсткою своєї дружини в 1189 р. до «Галицької України» й заняв кілька городів, але під Галичем у боротьбі з мадярами був ранений і, схоплений до неволі, помер. У Галицько-волинському Літописі з XIII ст. згадується під 1213 р. про Надбужжя, «Берестя, і Угровеськ, і Верещин, і Столпє, Комів, і всю Україну»; в цьому ж літописі під 1268 р. названо населення над Вепром «ляхове українянe», області відокремленої від Польщі. Під 1280 р. князь Лев Данилович після смерти краківського Болеслава хотів відібрати собі «в землі лядській городи на Вкраїні», тобто ті городи, які раніше за Данила належали коротко до Галицької держави (Люблинщина). Врешті під 1282 р. згадується «село на Вкраїниці іменем Воїнь (сьогочасний Рогінь на Холмщині), округа, що належала до волинського князя Володимира Васильковича, тоді, коли Холмщина належала до Даниловичів.

Під впливом староукраїнської мови вживалося слово «Україна» в значенні країни в південно-руських літописях при означуванні незалежної псковської республіки спірних в XV ст. між литовсько-руською та московською державами «україн» чернигівських Ольговичів між ріками Угром, середньою Окою, верхнім Доном, його правою притокою Сосною, верхнім Сеймом та верхньою Десною. Так у новгородському Першому СофійськомуЛітописі згадується під 1271 р. про «україну Псковську», про 'декілька псковських сіл «україни». В Четвертому Новгородсьому Літописі згадується під 1481 р. «Україна за Окою». У Воскресенському Літописі маємо кілька згадок про «украйни»: під 1480 р. згадана там «україна» за р. Угрою; під 1512 р. читаємо в ньому «на украйну, на Білевські й на Одоєвські околиці»; під 1513 р. згадуються «украйнії околиці»; під 1517 р. про «великого князя украйну, до псковського пригородка до Опочки», та «на україну, на їх вотчину, на Путивльські околиці».

Згадані в цих літописах «україни» — це землі, які Суздальський Літопис з XIV ст. називав у приставленні до Суздальщини «руськими землями», які щойно наприкінці XV і в початках XVI ст. після завзятого опору місцевих князів Ольговичів були опановані та засимільовані Москвою, подібно як республіки Великий Новгород і Псков. С. М. Кучинський вважає, що на тому терені був перший зудар українсько-московський. Але під 1532 р. у Воскресенському Літописі згадується наново, що московському «великому князеві Василієві і його синові князеві Іванові і їх українам лиха ніякого не чинити»; також під 1541 р. «на Рязань, і на Угру, і в Серпухів і по всій Україні». Всі ці згадки відносяться до сьогочасної московської національної території й можна вважати, що «украйна» означає в цих літописах окраїну, пограниччя; але «україни» означають тут не пограниччя, тільки країни — державу московських князів Василя та його сина Івана.

IV. ПЕРЕХІД НАЗВИ «УКРАЇНА» В НАЗВУ ВСІЄЇ НАШОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕРИТОРІЇ

З розвитком козацтва в придніпрянських степах прикріплялася там назва «Україна», що заступила згодом всі ті означення, які надавали козаки своїй рідній землі: «святоруський берег», «край веселий», «мир хрещений», «мир християнський», «городи християнські», «наша земля християнська», «руські краї» — як це ми бачимо в найстарших козацьких думах про невольників, чорноморську бурю й Марусю Богуславку. В народній пісні про татарський напад Україна — це наче мати:

«Зажурилась Україна, що нігде прожити,
Гей, витоптала орда кіньми маленькії
діти».

Знову ж у козацькій думі про смерть гетьмана Свірговського (в 1574 р.) згадується так, як у Київському Літописі про смерть переяславського князя Володимира Глібовича:

«А Україна сумувала, —
Ой, Україна сумувала,
Свого гетьмана оплакала».

В думі про гетьмана Самійла Кішку читаємо: «хочу в своїй Україні голову покладати». В думі про Івана Коновченка-Вдовиченка згадується, що це «на славній Україні» бувало; разом з козаками пішов у похід вдовин син Івась Коновченко. Він поляг і козаки його «в чужій землі» поховали, а самі «в руські землі» повертали. На зустріч повертаючим з походу козакам виходить мати Івася Коновченка і питається про свого си-

на. Один козак відповідає її, що її син «на Україні оженився і взяв він собі жінку багату». Мати втішається цією вісткою, а тоді козак виясню́є їй, хто це та багата жінка її сина — Україна. «Ти, мати, не знаєш — говорить він, — що Україна це земля — наша мати, вічно багата, вона горда, бо цареві й королеві голови не клонить, та панщини не робить». Отже, в козацькому розумінні Україна це вільна земля. Таке значення назви «Україна» поширилося серед усього нашого народу в добі розцвіту козацтва.

В своїх піснях і думах виявив наш поневолений Польщею народ тугу за Україною, за тією вільною землею. А що вільною була тільки земля заселена козаками, тому то польська урядова назва «Україна» від половини XVII ст. прикладена до заселених козаками київського й брацлавського воєвідств. Для поляків ці воєвідства були на окраїнах їхньої держави, й тимто вони прийняту від нашого населення назву «Україна» утотожнили з «окраїною» — «кресами». Але ця назва не походить від поляків, тільки від нашого місцевого населення, що коли почало звати свою рідну землю Україною, то ніяк не могло вживати тієї назви в значенні «окраїни».

Від 40-их років XVII ст. поширювалася назва Україна», як означення нашої національної території з Західній Европі; бачимо це з окремих книжок про Україну, карт із зазначенням України та згадок про неї в західньо-европейських часописах з приводу козацько-польських воєн. Найбільше причинився до популяризації назви «Україна» в Західній Европі твір французького військового інженера Гільйома Ле-Вассера Бопляна, що в 1631—48 рр. був на польській службі й вибудував у 1638 р. на Запоріжжі польську твердиню Кодак напроти впаду до Дніпра річки Самари. Боплян видав три карти України (1648, 1650 і 1660 рр.) та «Опис України» (1649), що був дуже поширений й переложений на латинську, англійську, німецьку, російську і польську мови. В Західній Европі вже в половині XVII ст., в часі воєн Богдана Хмельницького зараховувано до України, крім Придніпрянщини, Поділля, Волинь, Галичину, Холмщину, Підляшшя й Люблинщину. Коли ж узяти під увагу згадки у польських джерелах від початків XVII ст. про «старостів угорської україни» й «україну угорських границь» та згадку про «мукачівську Україну й інші україни» в листі єзуїта Міллея до єзуїта Міткевича з 1662 р., то назва «україна» відносилася в тому часі й до відділеного державними кордонами від материка Закарпаття.

Після полтавського погрому в 1709 р. протидіючи українській самостійницькій пропаганді Пилипа Орлика (пок. 1742) його сина Григорія й інших мазепинських еміґрантів у Західній Европі і в Туреччині російський уряд послідовно прикладав до Гетьманщини назву «Малоросія», яку без спротиву приняли й українські правники XVIII ст. Назву «Україна» прикладав російський уряд тільки до Слобожанщини й тимто толерував появу часопису з назвою «Український Вістник» у Харкові в 1816 р. Проте спроби царського уряду розділити українців на «малоросіян» і українців не вдалися, бо назву «Україна» зберігав у своїй свідомості народ, що виявляв до неї любов у своїй творчості, згадуючи в своїх піснях про славну бувальщину України. Надхнений духом народу Тарас Шевченко проніс у своїх думах грімкий протест проти царського поневолення України. Завдяки Шевченковій творчості приймалися назви «Україна», «українці», «український» серед усього нашого народу.

В Галичині культ Шевченка почав ширитися щойно після його смерти, а раніше називалися українцями еміґранти римо-католики з придніпрянщини, що пристали до народовецького руху як Генрик Яблонський і Павлин Свєнціцький (Павло Свій). Слід відмітити, що послідовно називали українським наш нарід польські поети, уроженці України, що творять т. зв. українську школу в польському письменстві, проте польська державна політика в 1919—39 рр. наслідувала політику царського російського уряду і намагалася ділити західніх українців на русинів, лемків (Галичина), українів (Волинь) й тутешніх (Полісся). Одначе нові спроби ворогів української національної окремішности поділити штучно наш нарід на окремі племінні групи не вдаються, тому що нова історична традиція збройної боротьби нашого народу за свою державність від 1917 р. закріпила назви «українці», «Україна» й «український» на всій українській національній території від Попраду по Дон і Кавказ і серед українських поселенців на Сірому і Зеленому Клинах в Азії, в Югославії (Бачка), Сполучених Державах Півн. Америки, Канаді, Бразилії й Арґентині.

Г. Федотов

Майбутнє Росії

В наслідок першої і другої світових воєн стара Европа з її скомплікованою системою міжнародніх взаємин відійшла в небуття. Розпалися або розпадаються на наших очах в Европі всі імперії, крім Російської. Але й держави-нації не змогли організувати життя у витвореній політичній порожнечі. Насамперед, світова політична думка мусіла визнати утопійність чисто етнографічних кордонів. Національне черезсмужжя і зазубини, з одного боку, історичні, успадковані здавна претенсії, з другого боку, і господарсько-стратегічна доцільність природно-географічних меж — з третього, просто унеможливлюють розв'язання проблеми національно-державного розмежування в центрально-східній Европі. Що далі ми йдемо шляхами нібито слушних розв'язок, то більше нагромаджується ненависти, кривди і образ, відкриваються джерела нових конфліктів.

З другого боку, національне почуття в наші дні, так безпощадне до слабих сусідів, виявляється натомість жалюгідно покірним перед брутальною силою аґресора. Франція улягла Гітлерові майже без спротиву. Чехо-Словаччина те саме зробила раз щодо німців, другий раз щодо Совєтів. Взагалі майже всі европейські сили спротиву, що боролися в часі війни проти Гітлера, по війні лижуть чобіт Сталіна, ніби мета їх полягала в тім, щоб замінити одного тирана іншим. Словом, національна свідомість не здатна нині впорядкувати світ: протягом століття індустріялізації вона розгубила всі ті великі вартості, що їх колись на своїх прапорах гордо ніс національний романтизм. Культура (чи безкультурність) сучасних націй стає щораз більше космополітичною, нудно-одноманітною. Національні традиції становлять не більше як декоративну рекляму вутрішньо-порожньої технічної цивілізації.

Отже, нема імперій, на рівновазі яких колись спочивала Европа, нема тривалої перспективи й для мирного будівництва малих націй. Надто непевні і навіть безнадійно марні їх зусилля в обличчі двох ґіґантичних потуг — ЗДА й СССР, напрямок господарсько-політичного діяння яких прямо протилежний. Боротьба між ними вже провадиться методами дипломатії, економіки, пропаґанди, навіть методами прямих воєнних дій, лише до часу під прикриттям чужих прапорів (пригадайте Грецію, Китай, а раніш Іран, чи останню Корею — Ред.). Миру загального ще не підписано — кремлівські правителі ясно прагнуть світового панування шляхом завоювань і революцій. Pax Sowjetica (совєтський мир. — Ред.) — єдиний мир, визнаваний Совєтами, бо він рівнозначний світовому СССР, тобто світовому совєтському «раєві».

ЗДА не мріють про світове панування, лише про свою безпеку і збереження. Проте вони зрозуміли, що світ уже занадто тісний, щоб самітні почували себе безпечно. Суспільність ЗДА переборола вже свій вроджений ізоляціонізм і також вже плекає думку про світову єдність. Але ЗДА мислять її, подібно як і Англія, в образі федерації демократичних держав, організованої не шляхом примусу і підбою, з наступною «добровільністю» совєтського взірця, а шляхом **справжньої** добровільности — як її розуміють на Заході. Саме тому таке об'єднання світу — річ не легка, бо доводиться зважати на часто перечулену амбіцію і вузький націоналізм тих чи тих народів.

Річ ясна, що за неминучого спротиву СССР добровільна світова федерація не можлива. Історичний досвід і сама логіка дотеперішнього розвитку людства промовляє за те, що єдина світова держава чи нова універсальна імперія виникне, як і всі попередні, в наслідку війни, а не миру. Теоретично, звичайно, можна уявити створення федерації народів на ґрунті цілком вільного погодження рівних, можна припустити відмову партнерів від тих чи інших елементів власної суверенности. Але для цього треба мати дуже високий рівень політичної моралі. Тим часом апогей політичної цивілізації Европи, осягнений десь в другій половині 19 століття, вже минув, а позаевропейські країни його не досягли. Сьогодні політична мораль европейських народів впала чи не найнижче за весь час її християнської історії. Народи світу двигані зараз короткозорим егоїзмом, ненавистю, а ще більше страхом. Це означає, що вони ладні прийняти єдність подиктовану силою, лише в **формі імперії.**

Зараз історія ставить перед народами світу дві можливості, два варіянти імперії, залежно від того, хто з суперників — ЗДА чи СССР — вийде переможцем.

Не важко собі уявити, як виглядатиме світ у випадку перемоги СССР. Поширення комуністичної системи по всій нашій планеті. Винищення вищих кляс і всіх носіїв культури, що дихали повітрям волі і не хочуть його зректися. Масові страти у перших роках, каторжні табори на ціле покоління. Закріплення всіх фахів і станів на службі світовій совєтській державі. Ступневе, а може й швидке приглушення всіх вищих сфер культури на догоду технічному поступові. Можна припустити, що світова імперія Москви буде тривка, як стародавні тоталітарні імперії Єгипту, Китаю та Візантії. Але здушення свободи спричинить, кінець-кінцем, занепад не лише духової культури, але й технічного знання. Припиниться будь-який поступ, людство повільно, але неухильно деґрадуватиме у всіх відношеннях.

Важче ставити прогноз в разі перемоги Америки. В цьому випадку єдність світу мусіла б реалізуватися в формі справжньої, дієвої, а не паперової федерації. Така бо структура самих ЗДА і Великобрітанської спільноти народів, т. зв. комонвелту. Небезпека Атлантійського варіянту імперії полягатиме не в надуживанні владою, а в бездіяльності, в пасивності влади. У вільних народів, якими є англо-сакси, нема апетиту до насильства, і це прекрасно. Але нема в них

тепер апетиту і до влади, а це вже кепсько, бо таїть загрозу світовій демократії. Тим часом потрібна велика воля і велика гнучкість і такт, щоб слабші підпорядкувалися в рамках демократичної законности.

На відміну від Совєтської світової імперії, Атлантійська імперія не означатиме на своєму просторі водноманітнення ні політичного, ні економічного життя. Капіталізм і соціялізм в різних дозах мирно співіснуватимуть в загальних економічних рамках. Доказ можливости цього ми вже маємо нині — лейбористська Англія. Але загалом таких чітко екреслених форм, як світовий СССР, світова Атлантійська федерація нині не має і не скоро матиме. Бо взагалі суспільство, побудоване на свободі, криє в собі необмежені і непередбачені можливості.

*

Всю другу половину своєї великої статті Г. Федотов присвячує розглядові питання — яка доля жде Росію, точніше Великоросію у випадку поразки СССР в майбутній війні. Війну цю, повторюємо, автор вважає неминучою — хіба що в СССР вибухла б революція. Але для долі імперії — так в цілому як і частин — істотного значення не мало б — чи СССР вдав би в наслідок революції, чи в наслідок воєнної поразки. І в тому і в другому випадку імперія припинила б своє існування, розпавшися на цілий ряд нових держав і державок. Розпалася б через те, що всі більш менш значні народи, які входять до складу СССР, мають в душі глибоку нехіть до Москви і росіян, ототожнюючи їх з большевизмом, і намагатимуться використати нагоду відірватися від Москви. Вина за таке недружнє, сепаратистичне наставлення «націоналів» падає на російську інтеліґенцію. Вона, ця інтеліґенція, в 19 віці вже забула, що Росія — не колишня Московська Русь, Великорсія, а **імперія,** що об'єднує під своєю егідою багато народів, зовсім різних походженням і культурою.

Російська інтеліґенція — говорить далі Г. Федотов — була вражена раптовим, як їй здавалось, пробудженням України і особливо сепаратистичним характером українського руху. Чому? Насамперед тому, що «ми любили Україну, її землю, її народ, її пісні. Вважали все це своїм, рідним. Але... ми злочинно мало цікавилися минулим України за три-чотири століття, протягом яких створено її національність і культуру, відмінну від Великоросії. Ми за схемами російських націоналістів уявляли собі, що малороси, знемагаючи від польського гніту, того тільки й жадали, щоб бути приєднаними до Москви.

Новий етап в утворенні української нації припадає на другу половину XIX століття, коли через безглузде переслідування українського письменства, центр українства перенісся із Києва у Львів, у Галичину, яка ніколи не була пов'язана ні з Москвою, ні з Петербургом...

На наших очах народжувалася нова нація. Та ми закривали на те очі. Та обставина, що центр руху був у Галичині, відокремлювала й вирізняла політично нову націю від загальної долі народів Росії; полегшувала перехід від федеративної ідеології Костомарова і Драгоманова до ідеї самостійництва...»

В 1917 році демократична інтеліґенція, що пів року керувала Росією, «дарувала» федеративне самоврядування декому з народів імперії. Та вже було пізно — влада Керенського валилась на очах. Прийшли большевики, які силою зброї зібрали імперію докупи і терором, немов залізним обручем, держать її ось вже 30 років. Дехто (навіть з середовища непримиримих ворогів большевизму) вважав, що розв'язання національної проблеми в СССР належить до найбільших досягнень совєтської влади. Воно базується на двох принципах: повна культурна автономія — і жадної автономії політичної.

Відсутність політичної волі прикривається до часу далекойдучим потуранням національній марнославі. Навіть назву імперії **Росія** було замінено назвою «Союз Совєтських Соціялістичних Республік», що могло тішити наївних нацменів, бо говорило зовні про рівність всіх 11 республік, про ліквідацію колишньої великоруської зверхности і надуживань. За перших років совєтської влади національні сили раніш пригноблених численних народів (поза росіянами) справді дістали змогу досить широкого розвитку і це зразу ж привело до буйного розквіту національних культур. (Зрозуміло, що з боку большевиків це був підступний манерв: їм було потрібно відтягти актив національних суспільств — насамперед їх інтеліґенцію — від участи в збройно-політичній боротьбі, поманивши широкими можливостями національно-культурного **будівництва** в рамках совєтського режиму — Ред.).

Тож совєтська весна для «нацменів» тривала недовго. Большевизм був системою не лише політичною, але в першу чергу ідеологічною. Національний романтизм, що неминуче набував ідеалістичного зафарблення був йому ненависний. Незабаром національні рухи загнано в підпілля. Але це значить, що знов, як за царату, на периферії скупчуються відосередні сили, що ладні розсадити вибухом зсередини нібитофедеративну імперію.

Большевицький режим ненавидить і велика більшість великорусів. Але спільна ненависть не єднає народів СССР. Для всіх неросіян огида до большевизму супроводиться огидою до Росії, як його джерела і творця. То правда, що большевицька партія ввібрала в себе революційно-розбійницькі елементи всіх народів Росії. Та проте не в однаковій мірі. Большевизм без труднощів опанував Петроград, Москву, загалом Великоросію. А національна периферія поставила йому впертий спротив. Мабуть, було щось в традиціях Московщини, що живило большевизм щедріше, ніж в Україні чи на Кавказі; очевидно, це були: довговікова кріпаччина, спільне землеволодіння селянства (так звана «община»), самодержавство московських царів.

Є три факти, які кажуть здогадуватися про ріст сепаратизму у СССР. Це, поперше, непропорційно великий відсоток «націоналів» у концтаборах; подруге, ліквідація п'ятьох автономних

республік; потретє — настрої на еміґрації. Це ж дуже знаменно, що «націонали», колишні громадяни Росії і СССР, не вважають за потрібне творення спільних, мовляв, імперських політичних організацій для більш успішної боротьби проти большевизму, а будують завжди окремі свої організації, не турбуючись навіть про контакти з росіянами.

Тож не важко передбачити, що в разі воєнної поразки СССР відбудеться не лише ліквідація совєтського режиму, але й повстання «націоналів» проти центру, проти Москви. Але це не повинно лякати справжнього патріота великої Росії. Бо для самої Росії насильне продовження імперіяльного буття означало б утрату надії на її власну свободу: не може бо державна влада, яка практикує терор супроти своїх громадян в одній половині держави, забезпечети водночас свободу для громадян другої половини.

Отже — кінець Росії чи нова сторінка її історії? — питає автор. І тут же сам відповідає: звичайно, останнє. Росія не загине, поки живе російський народ. Великорсія з додачею Сибіру і, можливо, Білоруси становить все ще величезне тіло з великим числом людности. Вона не матиме донецького вугілля і бакинської нафти. Але Франція, Німеччина і багато інших нафти не мали зовсім, а проте жили і розвивались, Ця властива Росія потенціяльно, звичайно, буде бідніша за Росію імперіяльну, але людність її не знатиме жахливих злиднів СССР з його комуністичним режимом. Воєнний потенціял її також зменшиться, але він взагалі не матиме значення при загальному роззброєнні. Якщо ж роззброєння не відбудеться, то загине не лише Росія, а й ввесь світ.

Кінець-кінцем імперіяльна свідомість живилась не так інтересами держави чи народу, скільки гоном до влади: патосом нерівности, тріюмфом пониження і насильства над слабшим. Цей поганський комплекс означав для Росії XIX віку кричуще протиріччя між політикою держави і заповітами духових провідників російського народу. Російська література була совістю світу, натомість держава — страшним опудалом для вільних народів. Утрата імперії була б моральним очищенням, звільненням російської (московської) культури від страшного тягара, який спотворює її духове обличчя.

Позбувшись воєнних і поліційних турбот, Росія (Московщина — Ред.) зможе вернутися до внутрішніх проблем — до побудови вистражданої в жахливих муках вільної соціяльної демократії. Протягом тридцятиріччя комуністичного режиму людність Росії в масі згрубіла, зчерствіла, і потрібно буде, мабуть, не одне покоління, щоб її перевиховати і повернути до заглушених і забутих традицій культури. До цього великого завдання повинна готуватись російська інтеліґенція вже тепер, на вигнанні, замість гонитви за примарою імперіяльних орлів.

Б. С.

Примітка від Редакції: Відсилаємо читачів до поміщеної нами нижче статті О. Залізняка «Розвал імперій», що є висловом поглядів Редакції «СУ» на статтю Г. Федотова.

О. Залізняк.

Розвал імперій

Подана отут стаття Г. Федотова, визначного російського еміґраційного публіциста, появилася в російському журналі «Новий Журнал» (Ч. 16/ 1948 рік — Нью Йорк) під наголовком «Судьба империй». Ми подаємо тут лише витяги і реферування важніших з неї думок. Робимо це з подвійної причини. По перше, стаття звертає на себе увагу вдумливим і відважним ставленням проблеми, так різним від загально прийнятого трактування російською політичною думкою проблем Росії і народів, що входять зараз в її склад. Федотов відважується йти проти течії російського імперіялізму і загарбництва, мотивуючи проминаємість і шкідливість для самого московського народу такого політичного напрямку і тим заслуговує на те, щоби запізнатися з його міркуваннями. По друге, говорячи про неминучість провалу Російської імперії, як вислід закономірного процесу, що доказував вже провал всіх дотеперішних імперій, основних тільки на фізичній силі і законі насилля, Федотов підтверджує слушність і виправданість домагань поневолених Москвою народів, в тому і українського, до свого національного і державного усамостійнення і визволення з-під опіки «старшого брата» — московського окупанта. Таке ствердження з уст провідного російського публіциста наводить удар усім брехливим і пропаґандивним намаганням носіїв російського імперіялізму і месіянізму представити визвольницькі змагання поневолених Москвою народів як чужу інтриґу і претекст до інтервенції, а привертає визвольній боротьбі її справжнє ідейно-політичне обличчя, базоване глибоко на історичній і людській натурі національного процесу здорового і незаперечного націоналізму, що йому є підпорядковані всі народи.

Г. Федотов слова «Росія» і «російський» вживає в подвійному сенсі: з одного боку, для означення Росії — імперії, тобто властивої Московщини плюс всі невеликоруські області, обманом і насильством приєднанні російськими царами до Московщини, з другого боку — для означення

виключно території, людности і культури Великоросії або Московщини. Те і те розуміння в кожному випадку видно з контексту і воно свідчить про те, як тяжко навіть таким об'єктивним мислителям як Г. Федотов, визволитись від вікової привички утотожнювати різноманітну національну природу того простору з державною системою, створеною московським народом і її політиками, окресленою назвою Росія.

Але хоча Г. Федотов здобувається на відважність визнати право поневолених Москвою народів на самостійність і сепаратність, спосіб його розумовання не може не викликати застережень. Визнаючи за «національним почуттям» силу розвалювати імперії, творити на їх руїнах нові твори і політичні формації, Г. Федотов рівночасно звідкись то знаходить «утопійність чисто етнографічних кордонів» та «покірність національного почуття перед брутальною силою аґресора». Як примір на те останнє своє твердження від наводить період окупації малих народів Гітлером і Сталіном, якому по черзі улягли поляки, чехи, мадяри, румуни, українці, білоруси і т. д.

Досвід одначе і об'єктивна аналіза фактів доводить протилежного. Адже не національні почуття, але імперські комбінації казали спершу Сталінові попирати Гітлера, і Японію, потім ЗДА і Великобританії попирати Сталіна, а зараз Сталінові і ЗДА кажуть попирати саме пробуджене і відзискане національне почуття малих народів, добачуючи в ньому фактор, що в вирішній мірі причиниться до остаточної побіди одного з двох ґіґантів, на яких поділився під політичним оглядом світ. Федотов поповняє ту саму похибку, проти якої він виступає в боротьбі: він присвоює собі категорії думання саме носіїв теперішньої імперської думки, яка неминуче й доводить людство до нової катастрофи і помагає історії сповнити шпенґлерівське пророцтво занепаду цивілізації. Адже ж є очевидним, що побіч імперського почуття, як системи «упорядкування» відносин світа, без огляду на те, чи вона виходить з Москви чи Вашінґтону, існує почуття інше. Кожному ж відомо, що те почуття так само сильне, як сильна є воля до покорення собі світу в тих чи інших носіїв імперського почуття. Розрахунок на імперське почуття — це розрахунок на силу атомової бомби і своїх армій, розрахунок на національне почуття — це розрахунок на силу закону, моралі і природнього права на життя і свободу кожного народу і кожної людини. Арґумент, що етнографічні кордони — утопія, настільки неправдивий, що його заперечила дійсність. І Версаль, і Ялта, і Тегеран побудовані були на принципі не «національного почуття», що мало б визначати етнографічні кордони, але на почутті блище з історичного і природного боку нез'ясованої «безпеки», стратеґічної чи господарської вимоги. Берлін, Німеччина, Корея, Австрія, щоби невести лише кілька примірів, потвердили це недвозначно і війна, яка там ведеться спричинена саме непошануванням вимоґі і права «національного почуття», що хоче бути замкнене своїми етнографічними кордонами і що ніколи, раніше і тепер, не виказувало великого зрозуміння для імперських комбінацій, що топчуть Боже і людське право свободи народу і належних до нього людей.

Г. Федотов і в іншому моменті остає під непереможним впливом імперської концепції, вважаючи можливим лише «два варіянти імперії, залежно від того хто з суперників — ЗДА чи СССР — вийде переможцем». Таке механічне трактування історії виглядає нам легкодушним. Г. Федотов повинен знати, що вже були випадки в історії, коли бралися за чуба два або більше імперій і у висліді їх боротьби осталися руїни з них усіх. В першій світовій війні Австрійська, Німецька і Російська імперія вже по двох роках боротьби захиталися в своїх основах і не війна, але повоєнна хитра політика врятувала дві з них від остаточної загибелі. Тому і тепер видається нам проблематичним твердження Федотова, що «нова універсальна імперія, як і всі попередні, виникне в наслідку війни, а не миру». Федотов не добачує, що крім імперій, є ще їхні жертви і що голос їх у боротьбі імперій буде остаточним, рішаючим чинником перемоги. Звичайно, не можна пересуджувати справи односторонно, може бути, що одна з імперій вийде переможцем. Але вже тепер можна сказати, що перемога ця буде зумовлена відповідним ставленням даної імперії саме до отих «національних почувань» малих й менших народів, сьогодні ошуканих у свойому ідеалізмі, покинених на ласку долі і трактованих не як підмет історії, але як предмет розрахунків і торгів імперій. Їх голос і їх діла заважать більше ніж чергова армія Аттилі чи атомова бомба. Хто хоче будувати краще завтра світу, порядкувати його невпорядковані відносини, той не сміє не зауважувати цього національного чинника і спихати його до своєї підсвідомости. Бо навіть у підсвідомості чи несвідомості ці сили будуть діяти і сили їх не приглушать ніякі імперські зовнішні єрихонські труби. Імперії були і розпадалися, проминали, досягаючи вершку своєї слави і сили (часто і насилля та неслави), але національне почуття лишилося вічним. І хто його не хоче добачувати, здається незрячим бродити по нашій землі, заперечуючи існування сонця тільки тому, що очі його сліпі.

Федотов у недіяльності, пасивності влади атлантійського (ЗДА і Великобританія) варіянту імперії бачить слабість і небезпеку, ми радше спасіння і силу (моральну) того бльоку у випадку його перемоги. Адже ж саме сенс сучасного великого визвольницького змагу, що йде в світі, полягає в тому, що народи і люди борються проти занадто великої активности і діяльности влади, що влазить вже навіть у душу, мозок і почуття кожного свого підданого. Не в активності влади проблема, а в тому, щоби зміст духового потенціялу імперії та її носіїв становили не обстрактні поняття безпеки, нічого не вияснюючі намагання боронити «свого стилю життя», але щоби в основу їх були покладені глибокі моральні засади правовости, справедливости і універсальної свободи. Лишити треба людям і народам повну свободу у діяльності, сповнюванні сенсу їхнього

життя, домовившись лише про оборону генеральних позицій загрожених сьогодні большевицьким Джін-Гіс-Ханом. Бо ж в остаточному суть імперії і сенс боротьби за неї сьогодні полягає не в тому, щоби на місце одної тиранії, закрашеної на червоно, поставити другу, закрашену на біло, залишаючи незмінними прийоми їх влади (активність, дисципліну, право сили, нетолеранцію), але щоби поставити універсальну імперію права, свободи і панування закону. Коли Сократа колись запитали, хто на його думку повинен кермувати державою, він без надуму відповів: «Закон». І ми повинні змагати, щоби світом правили не якісь коньюнктуральні, часові, спекулянтські договорення, змова користей і інтересів, без огляду на те, що, в них партиципують люди і режими сплямлені людською неповинною кров'ю і з совістю обтяженою злочином народовбивства і тиранії, але світом повинні правити тільки і виключно закони, в основу яких лягти повинні природні права людини і народу, які їм дали Бог і природа.

Нація є категорією вічною. Вона існує без сумніву і ніякі, найбільше диявольські, пляни не зможуть змінити в основному категорії її діяння. Навіть большевицька система, що в пляні своїм має змести з лиця землі деякі народи, не змогла добитись осягнення поставленого собі пляну і мусить банкротувати і крахувати перед природними законами життя. Ми є свідками, що в обличчі непереможної волі і змагання до життя і свободи большевики поволі мусять признаватися до потвердження того, що вони передше категорично заперечували. З одної сторони, зріст московського націоналізму у найбільше здегенерованому, гіпертрофованому свому вигляді, розріст імперіялістичної і месіяністичної думки серед його провідної політичної верстви, а з другої сторони, конечність признавати гнобленим ними народам таки право на своє принайменше ім'я, є недвозначними того доказами.

Яка ж доля жде Російську імперію? Федотов правильно передбачує для неї неминучий розвал. Правильно він приписує причину того розвалу нехіті «більш менш значних народів, які входять до складу СССР», до Москви і росіян. Вина за таку нехіть падала б на російську інтеліґенцію, що ніби знанедбала політичний процес розвою українського народу, дозволивши йому відбуватись без своєї контролі і нагляду, недоцінюючи його питомої ваги і спрямованости. Але це ще мало, щоби вияснити глибокий процес українського, як він називає, сепаратизму, себто бажання увільнитиня від опіки, проводу і залежности московського «старшого брата». Федотов забув, що розвій національної думки і політичної мисли можна унапрямлювати певними тактично-політичними прийомами. В дійсності історичний процес самоставлення народів далеко глибший і незалежний від зовнішнього життя. Нація — історична категорія — це правда, але вона має свою біологічну основу, свій субстрат в людях, в території, в генотипі національного организму і він доходить до свого розвою незалежно від діяння зовнішних чинників, які можуть лише цей процес викривляти, спинювати, але не заперечувати. Саме, щоби доказати протилежне, большевицька офіціяльна, партійна «наука» з такою силою і завзяттям пропаґує біологічну теорію Мічуріна-Лисенка (яку в своїм невіжестві помагають популяризувати навіть деякі наші еміґраційні, ніби національні, публіцисти — напр., гл. журнал «Нові Дні» в Канаді та його статтю про Т. Лисенка), щоби в ній знайти виправдання на свою денаціоналізаційну, народовбивчу, нівелюючу і винищуючу політику у відношенні до інших менших народів в ім'я доктрини творення безнаціонального (в дійсності однонаціонального — російського) суспільства.

Українська нація пробудилась до свого життя не тому лише, що її гнітила Москва; ми бачимо ренесанс української культури з одної сторони як реакцію на політику московських шовіністів типу Валуєва, але і ми бачимо такий же самий ренесанс українського духа і політичної мисли за політики культурного НЕП'у, так жорстоко розстріляного потім московськими держимордами. Словом, так чи так, українська нація живе, бо жити хоче і жити мусить. Тут ні при чому нарікання на похибки російської інтеліґенції — демократичної, чи іншої, чи на потурання національній марнославі.

Федотов не дає вияснення, чому «для всіх неросіян огида до большевизму супроводиться огидою до Росії, як до його творця і джерела». Він ніби догадується, що «в традиціях Московщини було щось, що живило большевизм щедріше, ніж на Україні чи на Кавказі». Але шукаючи за тим «чимсь», він його знаходить не там, де воно укрите. Він уважає, що ним була довговікова кріпаччина (вона ж була не тільки в Московщині, але і в Україні — Ред.), спільне землеволодіння селянства (т. зв. «община»), самодержавство московських царів. Насправді справа виглядає інакше, як її бачить Федотов. Не в селянстві, його привику до «общини», і не в самодержавстві московських царів виключний ключ для розгадки питання, чому ненависть поневолених народів до большевизму получена з ненавистю до російського народу. Бож носієм большевизму є ніхто інший, як московський нарід. Адже ж большевизм — це клясичний приклад російського імперіялістичного шовінізму, нетолерантности, самодержавія і винародовлення, носіями його не лише кліка большевицьких вельмож, не лише партія, не лише, як каже Федотов «революційно-розбійницькі елементи», але цілий російський нарід у всіх його верствах, політичних нашаруваннях і закрасках. Адже ж у ненависті москалів до сепаратистичних і визвольницьких стремлінь поневолюваних Москвою народів єднаються російські білоґвардійці Денікіна з соціял-демократами Керенського, з російськими інтернаціоналістами — троцькістами та московськими большевиками Леніна — Сталіна. Читаючи «Правду», «Посев», «Социалистический Вестник» чи інші газети, що виходять так в центрі формальної Російської імперії Москві, як в центрах діяння політичної російської еміґрації, порозкидуваної по цілому світі, не бачиться ніякої істотної різниці у трактуванні ними «національного вопросу» поневоле-

них Москвою народів. Поза межі внутрішнього питання, що його має вирішити будучий парламент Росії, зложений з більшости москалів, ці політичні імперіялісти не виходять і вийти не бажають.

А тим часом «непропорційний великий відсоток «націоналів» у концтаборах СССР», «ліквідація п'ятьох автономних республік в СССР» та врешті «настрої російської інтеліґенції на еміґрації» — дають виразну відповідь на питання, чому ненавйсть до большевицького режиму получена з ненавистю до Росії.

В загальному голос Федотова відрізняється багато від поглядів і думок російської інтеліґенції на еміґрації. Він відважується припустити думку розвалу Російської імперії як конечности, проти якої він не бачить сил охорони чи протиставлення. Але все ж таки не можна позбутися враження примусу і безрадности перед вироком тої історичної конечности, що змушує Федотова признати факти, яких він і ніхто завернути і вдержати не в силі. І це саме найслабший пункт моралі і етики цього російського публіциста. Бо в остаточному і багато злочинців є змушені визнати діяння сили закону і права, коли їх посаджено перед суд і поставлено коло них узброєних поліцистів. В основному одначе ніщо не зміняє їх правдивої натури, бо будучи знову в умовинах звільнених від поліційної сторожі, ті люди не завагаються знову поповнювати злочин. Було б далеко приємніше почути голос Федотова, що кликав би росіян з власної волі направити кривди нанесені поневоленим ними народам, в зрозумінні поповненого історичного злочину, в бажанні направити кривду, і змагати до построєння справедливішої будуччини, чим признавати неминучість розвалу Росії, бо сили її сьогодні за слабі, щоби оборонити себе перед непереможним походом і збуреним національним почуттям гноблених і гнаних народів, підготовляючих свої національні революції.

РЕЦЕНЗІЇ

Іде розвал комунізму

James Burnham: "The Coming Defeat of Communism", New York 1950, John Day Company, Inc.

Під таким наголовком опублікував проф. Джемс Бирнгем недавно свою книжку. Серед публікацій, що відносяться до боротьби з большевизмом — це одна з найцікавіших не тільки своєю тематикою, але, передусім, здоровим і правильним осудом ситуації, розпізнанням небезпеки і, в порівнанні з іншими авторами і публіцистами, чи найбільше зближеною до правди методою оборони перед небезпекою.

Кілька слів про самого автора. Проф. Джемс Бирнгем належить не тільки до визначних сучасних письменників і публіцистів, але він є високо заанґажованою політичною особою в ЗДА і політичному світі взагалі. Він був одним із головних організаторів Конґресу Оборони Культури, який відбувся цього року в Берліні. Сам він колись був ентузіястом комунізму, був переконаним марксистом, може і належав до комуністичної партії, отже знає комунізм і большевизм не лише з пропаґанди і літератури, але з його нутра, операції і стратегії. Комуністом перестав бути не тому, що забракло большевицьких грошей (як це багато випадків є з большевицькими аґентами, що втікають до західнього світу ніби «розчарувавшися» в большевизмі), але тому, що мав до того переконливі причини і підстави. Як типовий англо-саксонський ум, він марксизм розумів і розуміє його до сьогодні не емоційно, але розумово, філософічно і з глибоким аналітичним знанням. В тому розумінні він може і до сьогодні залишився діялектиком і його історично-матеріялістичне споглядання проблем залишилося йому типовим до сьогодні з часів його «ідейного» марксизму. І навіть сьогодні, коли він недвозначно висказує свої симпатії до ідеалістичного світогляду, він все ще уживає марксистських метод для аналізи основ, причин, умовин всіх міжнародніх, соціяльних, політичних чи економічних конфліктів.

Що є нового в його книжці, що різнить її від багатьох інших, що займаються теж розглядом проблем Сходу, Росії, большевизму, комунізму, боротьби народів за свободу і т. д. На ці теми в американській і західній публіцистиці, головно в останньому часі, писалося і пишеться дуже багато. Але серед тої повені публіцистичних дисертацій, що на них так модна є сучасна хвилина, коли вже сліпі зачинають бачити те, що ми бачили і про що ми говорили ще 30 років тому, не багато можна стрінути відважних і тверезих думок. Сучасна публіцистика в обличчі большевицької небезпеки, що сьогодні зависла вже не над окремими народами, зонами, поясами, сферами, але над цілим світом, політики і політичні писателі ведуть себе неначе вужі перед обличчям індійського факіра. Виказують якусь дивну прикмету гіпнози і зачаровання, об'яви заблукання і затрачення здібности здорової орієнтації. Заколисують себе автистичними мріями і переконані, що мрії їх мусять сповнитися, бо так вони хочуть. Виказують дивний брак зрозуміння, що життя і історія переходить до порядку дня над побожними бажаннями і мріями людей і народів, коли їх рівночасно не підтримує залізна воля перемогти, перебути, не датись взяти під ноги, поставити на

вагу всі свої сили, виказати готовність боротися до останнього, щоби свої мрії зробити дійсністю.

Книжка Джемса Бирнгема вражає у тому відношенні оригінальністю. Автор здобувається на розпізнання симптомів, ставлення діягнози і пропозицію курації відважну, радикальну і, треба сказати, в сучасну хвилину, одиноко успішну, коли думати партикулярними категоріями, а не глобальним розвязанням проблеми у планетарному їх масштабі.

В першій мірі відважним треба назвати те, що Бирнгем бачить небезпеку такою, якою вона є. Не можна сказати, що її не бачать інші американські публіцисти. Але, коли вони заколисують себе потішаючим «якось то буде», Бирнгем радить активно мобілізувати сили на оборону перед небезпекою. Він відразу і знаходить шляхи та засоби, якими можна її усунути.

Він зриває з модною і небезпечною вірою в те, що атомова бомба врятує людство перед заливом большевизму. Бирнгем вірить, що небезпека большевизму в рівній мірі йде від червоної армії, від большевицької воєнної машини, як і від большевицької «ідеї», чи, точніше кажучи, від большевицької брехні. В її полоні є вже сьогодні мільйони духово вбитих і смерть їх страшніша від смерти тих вояків і цивілів, що згинуть під грузами бомб і ракет. Тому то й радить Бирнгем розпочати похід за правду, поборювати большевизм в тому місці, де він найбільше руйнуючий, виповісти «холодну війну» большевицькій забріханости, демагогії, неправді, фальшові, застрашуванні. Бо що поможе бомбити (хоча Бирнгем вважає, що коли треба, то належить ужити і бомб) міста Совєтського Союзу і під грузами бомб гребати мільйони затаєних противників большевизму, його жертв і невільників, коли рівночасно в лоні своєї власної суспільности, в середині самого американського світу існує, і живе, і працює, і помагає Москві багато-багато її приклонників, невільників її брехні, зачарованих її оманою і фалшом, людей, що помагали і помагають розбійникам з Кремля дістатись до салону, поміж джентельменів, пити з ними тоасти і поводитись «за пані брат» в час, коли їх місце на лаві обвинувачених і під ешафотом. Адже ще й сьогодні навіть державні секретарі хочуть перепрошувати московських представників за те, що хтось відважився назвати їх властивим іменем і тим регабілітувати їх перед очима цілого світу як рівних собі джентельменів, тільки з дещо іншою «ідеологією».

В питаннях тактики думки проф. Бирнгема теж різняться від його національних комілітонів. Він пропонує ставити ставку не на здегенерованих французів, не на фалшивих і зрадливих німців, не на спекулянтів італійців, але на стихійну, живу, молоду і чисту силу поневолених Москвою народів. Там міститься моральна і матеріяльна сила, що зможе поконати і доконати комунізм; адже це найбільші жертви большевицького насилля і брехні, вони заплатили найвищу данину крови і терпінь московському молохові і в їх серці чаїться найбільше ненависти до діявола. Але рівночасно і їхніх душах горіє найчистіший вогонь правдивої віри в демократію, правду, владу закона і справедливости. Вони найкращі і найсильніші союзники Америки в боротьбі проти московського імперіялізму.

Можна звернути увагу на одну лише кардинальну похибку, яку робить Бирнгем, аналізуючи небезпеку большевизму. Він її бачить в комуністичній ідеї, якій він радить протиставити ідею демократії. Він не бачить того, що в практиці тяжко є розділити большевицьку ідею від большевицької воєнної машини, партії, червоної армії, держави. Загрозу світові несе в більшій мірі НКВД, як фактична сила держави, чим сама ідея комунізму. Іншими словами він допускається помилки коли вірить, що можна побороти большевизм, залишивши в спокою большевицьку державу СССР. Ці два поняття нерозривні, а тому і нищити треба їх обох відразу. Тільки поконавши, розділивши, ослабивши СССР, створивши на його руїнах вільну сім'ю народів, здібних і бажаючих жити вільним самостійним життям, можна зліквідувати небезпеку большевизму, а тим і врятувати свободолюбний світ перед небезпекою заглади і закріпощення.

Розвал СССР — це не конечно війна. Війна лише започаткує процес розвалу, але властивий розвал — це визнання принципу звільнення і усамостійнення кожного народу, що колись був поневолюваним. Без того визнання війна нічого не поможе. Може ще багато-багато впасти бомб і ракет, в тому і атомових, але ніяка з них не розвяже складних проблем міжнародного співжиття, не створить кращих передумов для будуччини і не забезпечить світ перед новим варварством і розбоєм. А тільки виелімінувавши ці фактори з життя, можна мріяти про краще завтра. Інакше, ужиття атомової бомби себе не виправдає і заміcть бути чинником поступу, залишиться чинником реакції і морду.

Багато критиків оцінює книжку Бирнгема як спробу відповісти на питання, як ЗДА виграти війну з большевизмом. Нам здається, що книжка Бирнгема є першою в Америці спробою відповісти на питання, як врятувати світ перед загладою і як побудувати краще його будуче. Треба побажати, щоби на тому шляху шукань знайшлось більше американських публіцистів подібних Бирнгемові, бо тоді не тільки не мавби причини Ірвінґ Пфлявм, чоловий публіцист в Америці, слушно нарікати на недостачу ідей в Америці, але тоді і мільйони жителів нашої нещасної плянети не гляділи б з острахом, мертвими очима та з тупою резиґнацією в свою будуччину.

Коли ходить про українців і українське питання, то книжка Бирнгема належить теж до небагатьох, що ставиться з повною симпатією, вирозумінням і об'єктивністю, вільною від демоліберальної забріханости, противорічностей і неконсеквенцій багатьох колишніх симпатиків, учасників, аранжерів і творців різних людових фронтів, апізментів, порозумінь, приклонників, недратовання, вирозумілости, невмішування у внутрішні справи СССР, до українського народу, його геройських і мученичих змагань за свободу. Він один з небагатьох вміє

оцінити вартість ідей і змагань нашого народу, до тепер найбільш самотного і опущеного поміж народами світу.

З міркувань проф. Бирнгема в одному відношенні нам належало б витягнути висновки. Коли він говорить про співпрацю, моральне попертя т. зв. екзильних урядів народів, що знаходяться поза залізною заслоною, до яких зачисляє він і український уряд, то нам треба поважно застановиться над тим, чому до сьогодні в нас не прийшло до загального визнання нашою суспільністю нашого законного екзильного уряду. Чи не робимо ми легкодушно і нерозважно, тратячи так багато сил і енергії на менше важні справи, не упорядкувавши тих, що сьогодні стоять на чолі важности. Адже може прийти момент, коли думки проф. Бирнгема будуть думками не лише одного публіциста, але що їх слушність визнає котрийсь із наслідників Ейчисона, а тоді нам треба бути готовим і мати свій уряд.

Чи не роблять злочин сьогодні ті партії і середовища, що докладають зі своєї сторони тільки зусиль і злої волі, щоби наш єдиний державний центр, УНРаду, дискредитувати, понижувати і обкидати своїм загумінковим партійним болотом і тим помогти чужинцям ствердити, що український нарід, що видав тільки героїв і жертв в боротьбі за свободу, що створив УПА, підпілля проти московського окупанта, резистанс, який рівного не має серед народів Европи, не може створити свого одного політичного державного представництва на еміґрації, щоби воно боронило змагань народу перед чужими чинниками, тими, що тих змагань не розуміють і тими, що тим змаганням хочуть помогти.

Т. Л—ак.

Кадри наших днів

ПРОМОВЛЯЄ ВОЮЮЧА УКРАЇНА

Від імени воюючої України, — УГВР, підпільної гр-кат. церкви, УПА, ОУН, — опубліковано недавно на еміґрації відозву скеровану до **«Братів наших, розкиданих по далекій чужині»**. У відозві пишеться:

«Памятайте, що сьогодні кожний українець за кордоном — це представник воюючої України.

Воююча Україна рішуче вимагає від української еміґрації повної єдности, єдности не на словах, а на ділі, єдности ділової, а не паперової, єдности на базі визвольної боротьби народу на Українських Землях».

« . . . українська еміґрація не може дозволити собі на жадні роздори і партійну гризню. Сьогодні всі партійні розходження мусять уступити, мусять бути підпорядковані одній меті, одній справі — справі визволення українського народу.

«Край вбачає лихо не в існуванні різних партій на еміґрації, а в тому, що ці партії не вміють (належить розуміти — партія Бандери не вміє . . ., бо всі інші партії знайшли спільну мову в УНРаді — прим. Ред.) **співжити і співпрацювати між собою, ні в середині самих себе. Край обурений занепадом політичної і громадської моралі серед української еміґрації . . . Воююча Україна обурена тим, що в партійній боротьбі на еміґрації розмінюються загально-національні цінноції і святощі. Воююча Україна найрішуче засуджує всіх тих, які не хочуть піднестися вище своїх вузьких партійних інтересів, які спекулюють визвольною ідеєю» . . .**

Читаючі ці гіркі слова правди по адресі української еміґрації з уст тих, що в важких умовинах окупації боронять чести нації і ведуть незламну боротьбу з московськими большевиками, не треба завдавати собі багато труду, щоби відгадати до кого вони відносяться. Хто з українських політичних партій заперечує іншим право бути пердставником воюючої України, хто не хоче дійти до єдности і згоди, хто вносить роздори і партійну гризню, поміж наше життя і навіть в середину себе самих, хто не хоче співпрацювати і співжити з іншими партіями, а лише вимагає безоглядного собі підпорядкования, хто, врешті, для своїх вузьких партійних інтересів торгує і спекулює визвольною ідеєю, її носіями, УПА-і т. д.?

Тільки одна бандерівська партія є носієм тих вище наведених провин і промахів і тільки до неї одної можна віднести закиди, які підносяться по адресі цілої еміґрації з боку воюючої України.

Під згаданою відозвою представників воюючої України є підпис ген. Тараса Чупринки, людини, що відійшла вже до пантеону героїв, і якої воля і зазив повинні бути для нас святі. Може в обличчі такої величної містерії нашого життя схаменеться кліка партійних тоталістів і роздорників і врешті пристане до гідної, мирної і солідарної співпраці з іншими українцями на еміґрації для загального добра, для того, щоби сповнити вимогу і заповіт воюючої України. Коли там дають люди свою кров і своє життя, то нехай же вона дасть тут принайменше дрібку доброї волі, щоби дійсно помагати визвольній боротьбі українського народу.

Це є не тільки імператив хвилини, але і імператив простої правди і моралі. Нехай же Бандера, що спокійно сидить в якомусь закутку в Баварських горах, покаже, що так голосно реклямована ним і його партією його «визвольна боротьба» не суперечить вимогам і принципам, що їх жадає від нас дійсна воююча Україна.

ПРО ЩО ДЗВОНИТИМЕ ДЗВІН СВОБОДИ?

За ініціятивою відомих і впливових американських політиків збудовано з великим розголосом дзвін свободи, який обвезено по більших містах Америки і Европи і завішено в Берліні.

Світ без сумніву потребує дзвону свободи. Але про що ж він дзвонитиме, щоби виправдати себе і здобути до себе таку пошану, яку задумали йому здобути його батьки-творці?

Він повинен дзвонити, що не тільки в частині Берліна і Німеччини немає свободи. Він повинен дзвонити, що десятки народів під большевицькою окупацією кривавляться в кривавих підвалах московської тиранії, і що така сама доля жде увесь світ, якщо він не припинить своєї співпраці і політики «апізменту» з большевизмом. Він повинен дзвонити світові про ту страшну кривду, яку йому вирядили ті політики, що запросили большевиків до Ліґи Націй, а потім до ОД, врятували його перед заслуженою загладою, помогли йому врости в силу і своїм поведенням запрошують його до дальших підбоїв і анексій. Він повинен дзвонити про те, що загроженої свободи світу боронити треба всюди, не тільки в Берліні і Кореї, але що її треба боронити і в Україні, Балтиці, Ірані, Тибеті, Австрії. Він повинен дзвонити, що не повинно бути компромісу з большевиками та з тими його носіями, що мають руки заплямлені кровю.

Тоді голос того дзвону дійде до ушей і душ тих, що хочуть його слухати і тужать за ним. Тоді його почують і ті партизани, що боряться сьогодні в Азі проти сил ОД, не розуміючи чому ті сили раз большевикам дозволяють (як в Ялті і Тегерані) окуповувати цілі народи і держави, а другий раз не дозволяють їм виконувати практично те, що їм договором признано. Адже було відомим, що большевики можуть діяти і поступати тільки по большевицьки і що, признаючи їм право на Північну Корею, Манджурію, Китай, Сахалін, Польщу, Чехословаччину, Румунію, Мадярщину, Східню Німеччину, Литву, Лотву і Естонію, — дається їм і право заводити там свій «спосіб життя».

Про те повинен дзвонити дзвін свободи. А коли він про те буде дзвонити, можливо, що послухають його голосу ті партизани, що сьогодні в запіллі американської армії в Кореї ще не зреклися свого фанатизму, бо ніякий дзвін свободи не потрафив їх переконати. Автори дзвонів свободи намагаються переконувати вовка, щоби він не їв ягнят, замість переконувати ягнят, щоби вони стереглися вовка і з ним не засідати до спільного стола, бо скорше чи пізніше вовк їх з'їст.

Про те повинен дзвонити дзвін свободи.

МІЛЬЙОНИ $$ І ІДЕЇ

Американський конґрес схвалив 62 мільйонів долярів, на передавання радієвих авдицій «Голосу Америки», призначених для народів поза залізною куртиною. Не можна заперечити, що в сучасній добі зброя слова не менше важна від атомової зброї і що належно поставлена пропаґанда та інформація може скоротити холодну і запобігти гарячій війні.

Але прислухаючись тому, що говорить «Голос Америки» можна вже тепер ствердити, що асигновані і видані гроші йдуть на марне. Перше заки рішатися видавати гроші на інформацію треба знати і усвідомити собі, про що народи за залізною куртиною треба інформувати та чого ці народи слухати хочуть.

Світ хворіє на катастрофальний брак великої ідеї. І Америка теж не має великої ідеї. А тільки її хочуть слухати народи поневолені московським хижаком. Ніякі калькуляції на порозуміння з Москвою, на його внутрішню переміну, на залякання його атомовою бомбою, на силу своїх долярів світу не врятує. Можуть мільйони слухачів Европи, Азії, Африки, поневолених і загрожених поневоленням Москвою, слухати «Голос Америки», але вони його не будуть розуміти. Вони не знаходитимуть в ньому відповіді на питання, що їх всіх турбують, вони не знайдуть там запевнення пошанування кардинальної вимоги на свободу к о ж н о ї одиниці і к о ж н о г о народу, вони не знайдуть запевнення, що їх не віддадуть купці і політичні комерсанти на поталу так, як віддали Балтійські народи, Польщу, Чехословаччину, Україну, Румунію, Мадярщину, Тибет і схильні віддати кожну іншу країну, коли лише дістануть паперове запевнення, що збережуть своє зібране майно. Вони хочуть почути, що ЗДА мають велику ідею визволення у с ь о г о світу, к о ж н о ї людини, к о ж н о г о народу від рабства і тиранії.

Що дивного, що навіть такі ліві і опортуністичні публіцисти як Ірвінґ Пфлявм, що ще дотепер диктатуру Франко і Перона вважає гіршою від диктатури Сталіна, що ще далі мріє про порозуміння з політбюром, що вважає Мао-Тсе-Тунґа законним володарем Китаю, а не узурпатором і аґентом Москви, — починають добачувати, що "there is a terrific shortage of ideas" (Chicago Sun-Time, August, 1950).

Бо дійсно тільки ідеї, великі ідеї врятують світ і ЗДА з ним. Вірити, що ЗДА можуть залишитися безпечними, коли увесь світ опиниться в большевицькому ярмі, перестають уже навіть ті прислужники Москви, що так довго не бачили, як Москва «нагороджує» своїх «муринів», бачучи долю Міколайчика, Надья, Масарика, Димітрова, Тореса, Маркоса, і інших.

З ножицями по пресі

Газета У. Н. С. **«Свобода»** в свойому недільному виданні англійською мовою (з дня 30 жовтня ц. р.) друкує листа якогось Алекса Заброского до газети «Чікаґо Трібюн», в якому цей «визначний» американський політик, що інтересується українськими справами, пише дослівно (ні більше, ні менше) таке:

«Стефен Бандера є для українського народу тим, чим для нас (себто для американців — прим. наша) **є Джордж Вашінґтон — символом свободи і справедливости для всіх».**

Панові Алексові Заброскому не можна дивуватись. Йому, як американцеві, вільно не знати того, що Бандера дав наказ своїм опричникам замордувати полк. Сціборського і сотн. Сеника-Грибівського, і десяток інших визначних українських революціонерів, в час коли вони підготовляли або вели боротьбу з нашими окупантами. Вільно йому не знати, що С. Бандера збунтувався проти законного свого проводу; що санкціонував славне «путо» і нищення відділів першої української повстанської армії от. Бульби на Волині, що в таборах і еміґраційних осередках санкціонував і санкціонує терор і нагінку (примір: віче в Братфорді, Англія) на своїх партійних противників, що саботував і саботує діло об'єднання і творення одного політично-державного центру і проводу, що жирує на крові борців-революціонерів, присвоюючи собі і своїй партії жертву цілої суспільности в Краю, що дискредитує на еміґрації УНРаду і навіть УГВРаду і т. д. Міг того всього пан Алекс Заброскі не знати або бути мильно поінформованим. Але редакторові «Свободи» ми таки дивуємось. Він же повинен знати, яка різниця між С. Бандерою і Дж. Вашінґтоном.

Вашінґтон є великий для Америки тим, що він поклав моральні і політичні основи під американську державу і своїм трудом та генієм ту державу здобув і закріпив. Він є теж великий тим, що державі цій дав духа правдивої демократії і свободи. Що ж зробив С. Бандера, щоби його можна було ставити побіч Вашінґтона? Держави ще не здобув (а навіть як її інші здобудуть, то грозить кинути її в безодню братовбивства і домашньої війни), ладу внутрішнього не дав, а проголошує і вірно реалізує доктрину і принципи горезвісного свого «націоналізму», що в останніх 10-ти роках позначився ламанням правопорядку, братовбивством і терором.

Читаючи такі нісенітниці в органі УНС, доводиться сумніватися не тільки в об'єктивність і так голосно реклямовану «безпартійність» «Свободи», але і в об'єктивність У. Н. Союзу.

* *
*

Два місяці тому в українській кресі ми мали можність і нагоду читати офіційний комунікат про українську протибольшевицьку маніфестацію в Братфорді (Англія), яку група бандерівських боївкарів намаґалася зірвати і стероризувати. Комунікат цей підписали такі відомі українському громадянству особи: сотн. Б. Панчук, от. Т. Бульба-Боровець, ред. М. Добрянський, інж. В. Коханівський, ред. П. Гавриш, мґр. С. Онисько, мґр. А. Когут і інші, отже він заслуговує на цілковиту достовірність. Маніфестація, якої гаслом було «Україна в боротьбі!», мала на цілі заманіфестувати почування єдности еміґрації з Краєм та незламну волю вибороти Україні державну самостійність. Спеціяльно зорганізована група бандерівців унеможливлювала перевести маніфестацію, — криком, свистами, тупанням ніг, образливими висловами і вигуками та спробою фізичного насильства тероризувала присутних на залі, а зокрема промовців, намагаючись розбити маніфестацію.

Довший час на цей комунікат в бандерівській **«Укране** не було ніякого відгуку. Аж ось в лондонській **«Українській Думці»** (ч. 44 — 1950) якийсь криптонім, що сховався під літерою М., надумався з доручення партії боронити «геройства» бандерівських «героїв». В статті «Злочинна робота» він пише:

«І тому фактично зібрання перетворилося в дискусію авдиторії з ініціяторами віча і на нічому не закінчилося. Люди просто розійшлися».

«Тому, не виходячи в обміркування перебігу зібрання в Братфорді, обструкція українського громадянства . . . є правильною і оправданою та свідчить про високу масову свідомість українського громадянства».

Гарна дискусія і гарна масова свідомість — засвідчена криком, свистом, тупанням ніг і вигуками погроз!

На маргінесі підкреслюємо, що газета «Українська Думка», так само як і газета «Свобода» з Нью Джерзі, називають себе . . . безпартійними.

* *
*

«Сурма» — видання закордонних частин Орґанізації Українських Націоналістів (Бандери) в номері ч. 24 за жовтень 1950 р. друкує листа Степана Бандери до членів своєї партії, в якому він ділиться з ними сумною вісткою про геройську смерть сл. п. генерала Тараса Чупринки — головного команданта УПА. З цього звернення С. Бандери довідуємось, що його закордонні частини і він сам не мають ніякого зв'язку з Краєм, а всякі інформації про те, що діється в Краю, дістають через представників УГВР, яка зараз, як про це було поінформоване українське громадянство на еміґрації кількома офіційними комунікатами Закордонного Представництва УГВР, знаходиться в затяжному конфлікті з партією Бандери на еміґрації.

В тому листі читаємо:

«Дня 18 жовтня ц. р. двох людей, які виступали як уповноважені від Закордонного Представництва УГВР, передали відпоручникам Проводу Закордонних Частин ОУН разом з двома іншими документами довшого листа від члена Проводу ОУН на Українських Землях».

Виходить, отже, що закордонні частини ОУН Бандери не мають прямого зв'язку з Краєвими частинами своєї організації, а Краєве ОУН звітує не Бандері і навіть його безпосередньо не інформує, але ЗП УГВР.

Значить, Краєві речники Воюючої України (про що пишемо на іншому місці) були цілком в праві звертатися до еміґрації, щоби вона не **спекулювала визвольною боротьбою.** І коли вони це робили, то без сумніву мали на думці бандерівських еміґраційних «героїв».

Та сама **«Сурма»**, в тому самому номері, подає до відома, що сл. п. генерал Тарас Чупринка був Головою Проводу Організації Українських. Націоналістів, отже — шефом Ст. Бандери. До тепер бандерівці називали і вважали Ст. Бандеру своїм провідником і навіть «рухові» свому дали назву свого лідера. Отак розкрився і дальший обман Ст. Бандери, що присвоював собі на еміґрації титули і ранґи, яких він ніколи не мав. В обличчі геройської смерти справжнього провідника ОУН, така «революційна» і «визвольна» «праця» Ст. Бандери залишиться добре закарбованою в пам'яті української суспільности.

З хроніки нашого життя

На Рідних Землях

Як подає комунікат Інформаційної Служби Закордонного Представництва Української Головної Визвольної Ради наступником трагічно замордованого большевиками Головного Команданта Української Повстанської Армії (УПА) став полк. Василь Коваль, дотеперішній співробітник ген. Тараса Чупринки.

Видавництво ЦК Комсомолу випустило недавно друком альманах п. н. «Щаслива юність», за редакцією М. Стельмаха. Альманах настільки дешево-агітаційний, що навіть М. Рильський не міг здержатися від його критики за його «лобову декляративність».

Станиславівська область УССР виконала державний плян заготівель та відвадтаження овочів на 142,5 процентів, себто перестаралися ребята на 42,5 проц. понад норму.

На тому місці, де московський цар Петро I розбив війська шведського короля Карла XII і українського ґетьмана І. Мазепи, большевицька влада відкрила музей історії полтавської битви.

У висліді республіканських шахових замагань мистецтво шахового турніру УССР здобули Саковський, Літницький і Коллер.

Український театр ім. Заньковецької у Львові ставив недавно п'єсу А. Хижняка п. н., «На більшу землю», присвячену «добровільній» колективізації Львівщини.

На терені цілого СССР, а також і на терені УССР ведеться тепер посилена передвиборча кампанія до місцевих органів совєтів. Вибори мають відбутися дня 7 ґрудня. Газети друкують «положення» про вибори, в якому говориться, що «в совєтському суспільстві всі рівні в своїх правах», вийняток лише становлять особи, позбавлені судом виборчих прав», (а таких в СССР є 10 проц. голосуючих) — каторжани, заслані, судом позбавлені прав.

Журнал московського Патріярхату повідомив про офіційну ліквідацію української греко-католицької церкви на Закарпатті. Греко-католицька дієцезія в Мукачеві числила 321 парохій, 354 священників, 85 учнів дух. семінарії, 459 церков і каплиць, 85 ченців та 462,000 вірних. В дні 28 серпня 1949 р. в монастирі в Мукачеві відбулося свято офіційного переходу уніятів до православної російської церкви.

У Києві відбулася недавно нарада секретарів партійних комітетів промислових районів України, якою проводив сам секретар ЦК КП(б)У Л. Мельников. В нараді стверджено, що значна частина машинобудівних заводів не виконує плянів, що вироби республіканської промисловости низької якости, що житлове будівництво в багатьох областях (Харківській, Вінницькій, Полтавській) значно відстає.

З Києва їздила до Москви т. зв. українська делеґація прихильників миру, в складі: П. Тичина, М. Важан, А. Малишко, П. Безпощадний, В. Василевська, О. Шовкуненко, М. Підтиченко, В. Заболотний і інші. Завданням делеґації було, як пише совєтська преса, «продемонструвати перед усім світом згуртованість совєтського народу навколо найбільшого прапороносця миру».

У Львові відбувся «Пленум Львівського обкому КП(б)У», на якому були присутні большевицькі комісари з Москви — І. Бенедиктов, Г. Хламов і П. Александров, щоби заслухати звіту з діяльности львівського облкому партії. Діяльність секретаря партії Горбаня визнано незадовільною. Присутніми на нараді були теж секретар ЦК КП(б)У Мельніков та заступники голови ради міністрів УССР Л. Корнієць і К. Литвин.

На еміґрації

Виконний Орґан Української Національної Ради видав заклик до українського громадянства вшанувати память Головного Команданта УПА ген. Тараса Чупринки. З таким самим закликом до громадянства звернувся Український Конґресовий Комітет в ЗДА.

Президент УНР М. Лівицький та ген. М. Капустянський звернулися окремим комунікатом до українського воящтва і громадянства вшнувати память ген. Т. Чупринки.

Відомий український літературний критик, науковий та суспільний діяч д-р Остап Грицай обходить 40 ліття своєї літературної діяльности. З цієї нагоди «Українське Слово» (Париж) присвятило ювілятові одно своє число.

В Мюнхені (Німеччина) засновано «Українське Товариство для Об'єднання Европи», головою якого обрано відомого політично-суспільного діяча та публіциста д-ра Степана Барана. До цього Товариства вступили всі українські політичні середовища, крім бандерівців. Від гетьманців представником є проф. УВУ д-р І. Мірчук.

Баварський державний міністер культури й освіти признав Українському Вільному Університетові в Мюнхені всі академічні права нарівні з німецькими високими школами.

На Міжнародньому Студентському Конґресі, що його організувала Міжнародня Студентська Служба (ІСС) та Швайцарський Союз Студентів (ВВС) взяла участь делеґація українських студентів, яку вислав ЦЕСУС (Центральний Союз Українського Студентства).

В останніх виборах до федерального парляменту Бразилії обрано послом першого українця Петра Фірмана.

В днях 11 і 12 листопада 1950 р. в Філядельфії (ЗДА) відбулася Ювілейна Конвенція Союзу Українок Америки (СУА). Конвенція вибрала нову Управу та схвалила резолюції, в яких вітає Українську Національну Раду. Головою СУА обрано п-ню Олену Лотоцьку.

Накладом Станиці УСС в Нью Йорку вийшла друком розвідка Мирона Заклинського «Хмельницький як полководець».

Наукове Товариство Т. Шевченка готує до друку збірник в англійській мові п. н. «Україна під Совєтами».

Український Конґресовий Комітет вислав дня 9 листопада ц. р. телеграму до президента Трумена в справі народовбивства, в якій іменем українців домагається доручення американській делеґації дати таку поправку до проєктованого закону про народовбивство, що не нівечила б практичних наслідків закону, не давала б Совєтському Союзові права вета та в той спосіб врятувати життя 40 мільйонів українців, які в СССР наражені на смерть.

БІБЛІОГРАФІЯ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА — Мюнхен — Нью Йорк — 1950. Зошит 10-тий. Стор. 721—880. Ціна зошита 8 ДМ або $ 2,50.

Зміст: Докінчення розділу IX — Культура. І. Мірчук: Філософія. X. Література. М. Голубенко: Історія і стан дослідження української літератури. Доба реалізму. Україна в художніх творах, писаних російською мовою; Л. Білецький — Є. Ю. Пеленський: Стара доба (XI—XV); Д. Чижевський: Ренесанс, реформація і барокко. Класицизм. Романтика; М. Глобенко — Ю. Блохин — І. Коровицький: Найновіша доба; В. Лев: Українсько-польські взаємини в літературі.

УКРАЇНА І СВІТ — журнал літератури, науки, мистецтва і громадського життя. Ч. 3. 1950. Видає інж. Ілля Сапіґа в Гановері (Німеччина).

Ол. Гай Головко: ПОЄДИНОК З ДИЯВОЛОМ (фільми наших. днів), том перший. Видавець Іван Тиктор. Вінніпеґ 1950.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНҐРЕСОВИЙ КОМІТЕТ (з нагоди десятиліття 1940—1950). Нью Йорк.

ЖІНОЧИЙ СВІТ. Ч. 11 (листопад). Видає Організація Українок Канади ім. Ольги Басарабової.

КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ. Місячний орган Братства Католиків Західнього Ексархату Канади. Ч. 5. Едмонтон, Канада.

СВІТЛО. Католицький часопис для українського народу. Ч. 19 (листопад). Торонто, Канада.

ЛИСТОК ДРУЖБИ. Ч. 3. Видають Представництва ОУСТНС «Зарево» в ЗДА і Канаді. Чікаґо—Монтреаль.

З життя в ОДВУ

ВІД ЦЕНТРАЛЬНОЇ УПРАВИ ОДВУ

В днях 2, 3 і 4 вересня ц. р. відбувся в Нью Йорку XVI Річний З'їзд Організації Державного Відродження України, на якому вибрано нову Центральну Управу ОДВУ в такому складі:

Проф. Олександер Неприцький-Грановський — голова, **Володимир Різник, інж. Степан Куропас** — заступники голова, д-р **Володимир Михайлів** — рекордний секретар, **Григор Кальба, інж. Евген Новицький** — фінансові секретарі, **Володимир Череватюк** — скарбник, **Володимир Шемердяк, Микола Бігун, Ілля Павліш** та **Андрій Повх** — організаційна колегія, **д-р Т. Лапичак** і **С. Коцюба** — референти преси й інформації, **проф. Петро Голубенко** — референт культурноосвітний, **Іван Попович, Іван Харамбура, В. Кавка: В. Гречук** і **Іван Заблоцький** — органіаційний трибунал, **Іван Скочиляс, Бен Войтанівський** і **Петро Войновський** — контрольна комісія.

Головна Управа Українського Золотого Хреста: **Анна Гладун** — голова, **Павлина Різник** — місто-голова, **Міра Повх** — секретарка, д-р **Галина Лащенко** — організаційна референтка.

Головна Управа Молоді ОДВУ: **Михайло Середович** — голова, **Оксана Сцібайло** — містоголова, **Маруся Попович** — секретарка, **Михайло Белендюк** — організаційний референт.

Нова адреса Центральної Управи ОДВУ є:
Central Executive Committee of ODWU
Cooper Station, P. O. Box, New York 3, N. Y.

Щоби піддержати дальшу появу журналу «Самостійна Україна», Центральна Управа ОДВУ закликає отсим усі Відділи ОДВУ і поодиноких членів в місяці грудні доложити своїх старань і зусиль перевести кампанію за приєднування нових передплатників для журналу «Самостійна Україна» та збирання членських удідів для Видавництва. Також проситься тих членів і Відділи, що можуть розповсюджувати, журнал, щоби вони зголосили свою готовість до Адміністрації «Самостійної України». Допоможім усі вдержатися і розвиватися нашому журналові, що поставив собі завдання на еміґрації бути носієм і пропаґатором ідеї визвольної боротьби українського народу, плекати політичну і громадську думку, поширювати ідею українського націоналізму і українського національно-державного відродження.

Починаючи сьогоднішнім виданням ЦУ ОДВУ буде друкувати в кожному числі журналу «Самостійна Україна» сторінку «З Життя ОДВУ», на якій подаватиме до відома свої рішення і розпорядки, як рівнож інформувати свої Відділи і членів про життя нашої організації в ЗДА. Просимо подавати нам своєчасно звідомлення про працю Відділів чи поодиноких членів ОДВУ, щоби ми могли вчасно поінформувати про Вашу працю інші клітини ОДВУ і увесь загал нашого членства.

ВІДДІЛИ ОДВУ

НЬЮ ЙОРК. 10-тий Відділ ОДВУ в Нью Йорку розпочав видавання «Журналу живого слова».

Перше число «журналу» **«Живе слово»** відбулося в дні 8 жовтня 1950 р. На його зміст склалися: 1. Е. Новицький — Рід Редакційної Колеґії; 2. П. Голубенко — За свободу культури; 3. В. Лесича — Поезії; 4. П. Ромен — Поезії; 5. д-р Г. Лащенко — Київ 1941—43 року (спогади); 6. Я. Гайвас — З світового екрану; 7. Бібліографія; 8. Голос «читачів» (слухачів).

Друге число журналу живого слова, який прибрало назву **«Літературний Ярмарок»** відбулося дня 22 жовтня 1950 р. і його зміст склали: 1. П. Голубенко — Вступне слово; 2. Й. Гірняк — Лесь Курбас і його театр; 3. Я. Гайвас — За обличчя майбутнього; 4. П. Г. — Моє інтервю з редактором газети «Українські щоденні вісті».

Третє число журналу живого слова **«Літературний Ярмарок»** відбулося в неділю 19 листопада 1950 р. і на нього склався такий зміст: 1. Від Редакційної Колеґії; 2. Й. Гірняк — Лесь Курбас і його театр (частина II); 3. д-р Галина Лащенко— Київ 1941—43 року (спомини, частина II); 4. Голос «читачів».

Усі три випуски журналу живого слова є оригінальним новим вкладом в культурне життя українців в Нью Йорку і були прийняті публикою незвичайно прихильно. 10-тий Відділ ОДВУ завойовує щораз більше суспільність і можна сподіватися дальшого успіху в його праці. Ініціяторам такого почину належиться правдиве признання.

ГЕМТРЕМК. 4-тий Відділ ОДВУ ім. Ю. Головінського відсвяткував в дні 1 жовтня пам'ять свого патрона сотн. Юліяна Головінського, краєвого команданта УВО, революціонера і боєвика української національної революції, що згинув геройською смертю, закатований польськими тодішніми окупантами Західньої України.

В год. 13 було відправлена заупокійне Богослуження за спокій душі сот. Ю. Головінського.

Вечером в салі Українського Демократичного Клюбу відбулася **Святочна Академія** влаштована Відділом ОДВУ, УЗХ, і Молоддю ОДВУ. Програма Академії була:

1. Відкриття — голова 4-го Відділу ОДВУ п. Микола Ґорин;

2. Сотник Юліян Головінський — реферат п. ред. Михайла Бажанського;

3. Сольоспіви п. Михайла Мінського, п. Ігоря Сайферта;

4. Деклямації — Вірусі Зубалської, Романа Татарського;

5. Спомини боєвика УВО про сотн. Ю. Головінського — п. Євген Зубальський.

Свято пройшло з великим успіхом і залишило на приявних гарне враження.

На пресовий фонд
«САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

Г. Артюшенко, Чікаґо	$ 10,00
В. Нагірняк, Міннеаполіс	$ 5,00
Ю. Пундик, Міннеаполіс	$ 5,00
П. Каркоць: Міннеаполіс	$ 5,00
М. Каркоць, Міннеаполіс	$ 5,00
М. Крищинин, Сен Павл	$ 5,00
П. Шайда, Сен Павл	$ 5,00
Проф. Грановський, Сен Павл	$ 10,00
І. Бульчак, Сен Павл	$ 10,00
Е. Коцюба, Сен Павл	$ 10,00
П. Шайда, Сен Павл	$ 1,00
Л. Маковецький, Сен Павл	$ 0,50
Анна Левкут, Детройт	$ 5,00
Марія Кукіз, Клівеланд Оґайо	$ 5,00
Відд. 32 ОДВУ, Міннеаполіс	$ 20,00

З нагоди хрестин Блеґа, другоґо сина п-ства Ізьо в Едмонтоні, зібрано $ 14,5.

До уваги читачів «СУ» в Австралії

Адміністрація «СУ» просить усіх наших передплатників в Австралії вирівняти свою заборгованість, а всіх нових передплатників вислати гроші безпосередньо на адресу нашого представництва в Австралії:

Pr. A. Syczynskyj, 26 Beaconsfield st. Auburn—Sydney NSW Australia.

Передплата в Австралії виносить річно: 24 шіл., піврічно: 12 шіл., поодиноке число: 2,5 шілінґа.

Кольпортаж (від 5-ти примірників) так само як передплата.

Усім жертводавцям складаємо щиру подяку.

Адміністрація «Самостійної України».

Починаючи від січня 1951 р. журнал «Самостійна Україна» висилатимемо тільки тим передплатникам, які вплатили передплату наперед, та тим кольпортерам, що розчислилися з розпродажі останнього числа журналу. В борг нікому журналу висилати не будемо.

Усіх кольпортерів, які не розчисляться до дня 1 лютого 1951 р. з кольпортажі журналу за 1950 р., будемо змушені поіменно подавати до публічного відома як шкідників Видавництва «Самостійна Україна». Просимо проте всіх кольпортерів або приелати гроші, або відослати одержані журнали назад до Адміністрації.

Адміністрація «Самостійної України».

ЗАКЛИК
Українського Конґресового Комітету

Тільки місяці залишився до кінця року 1950. На Український Народний Фонд в Америці вплинуло тільки $ 50,000, замість IV. Конґресом ухвалених $ 250,000. То-ж поспішіться заплатити свій Національний Даток на рік 1950, якщо досі ще того не виконали.

Не забувайте, що посилаючи свій Національний Даток ($ 10—25—50), Ви підтримуєте працю Українського Конґресового Комітету Америки, Української Національної Ради, Пан-Американську Українську Конференцію, З. У. А. Д. К., Т-во ім. Шевченка, та культурно-наукові потреби взагалі, українських інвалідів і студіюючу молодь в Европі та, що найважніше, своїм датком підтримуєте активну визвольну боротьбу, що її на українських землях веде УПА.

І навпаки, відсутність Вашого датку болюче відбивається на усій нашій національно-визвольній праці.

Памятайте, що успіх нашої справи в наших руках і залежить від нас самих!

Національний Даток надсилайте на адресу:

Ukrainian Congress Committee of America
P. O. Box 721 Church St. Annex New York 1, N. Y.

Український Конґресовий Комітет Америки.

Святочні і Новорічні побажання своїм друзям і знайомим складає

Степан Коцюба

з дружиною й дочкою.